دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

«تۈركىيە» گېزىتىنىڭ 8 - نويابىر خەۋىرى

ئۆمرۈمنى شەرقىي تۈركىستانغا بېغىشلايمەن

تارىخىي ئىپەك يولىنى يېڭىدىن بېسىپ ئۆتۈش ئۈچۈن خىتايدىن قىرغىزىستانغا ئۆتكەن سەنئەت تارىخچىسى ۋە فوتوگرافچى ئارىپ تاشچىنىڭ تۆت كىشىلىك ھەيئىتى 5 - نويابىردە خىتايدىن غىرغىزىستانغا ئۆتتى . بىشكەكتە كۆرۈشلىرىنى بايان قىلغان ئارىپ تاشچى بەش ئايلىق سەپەر جەريانىدا ئەڭ كۆپ شەرقىي تۈركىستان رايونىدىن تەسىرلەنگەنلىكىنى سۆزلىدى . ئارىپ تاشچى ئاتوم سىناقلىرى يۈزىدىن بۇ رايوندا راديوئاكتىپنىڭ خېلى يۇقىرى چىقىشى مۇمكىنلىكىنى بىلدۈرۈپ ئۆمۈر بويى شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى مۇداپىئە قىلىدىغانلىقىنى سۆزلىدى .

ھەرگىز ئىسمىمىزنى بەرمەڭلار . 1996 - يىل 6 - ئاينىڭ 4 - كۈنى خىتاينىڭ شىئەن شەھرىدىن يولغا چىققان ئارىپ تاشچى بەش ئاي داۋام قىلغان سەپەر جەريانىدا تۈركچىنى پەقەت خىتاينىڭ ئۇيغۇر رايونىدا قوللىنىلىدىغانلىقىنى ئىپادىلەپ : « بۇ يەردىكى مۇسۇلمان شەرقىي تۈركىستان تۈركلىرى بىلەن ناھايىتى ياخشى ۋاقىتلار ئۆتكۈزدۇق . ئەپسۇسكى بۇ يەردە بۈگۈن دۇنيادا ئەڭ كۆپ بېسىم ئاستىدا قالغان بىر مىللەتنى كۆردۇق . بىزگە ئۆزلىرىنىڭ نەۋرىللىرى دەپ خىتاب قىلدى ۋە خىتاي زۇلۇمى توغرىسىدا سۆزلىگەندە ھەرگىز ئىسمىمىزنى بەرمەڭلار دەپ مىڭ تەمبىھ ئەتتى » دېدى .

مېتالدا ناھايىتى باي . شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئالتۇن ، ئۇران ، كۈمۈشنىڭ مەركىزي ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ ئۆتكەن ئارىپ تاشچى بۇ رايۇندىكى لوپنۇرنىڭ ئاتوم سىناش ساھاسى ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەپ كېلىپ « شەرقىي تۈركىستاندىن ئۆتكەندە يېنىمدا بولغان تۈركىيە ئاتوم ئېنېرگىيىسى مىنىسترلىگىدىن ئېلىنغان راديوئاكتىپ ئۆلچەيدىغان ئەسۋاپنى ئۆلچىتىمەن . شەرقىي تۈركىستاندا راديوئاكتىپ نىسپىتى يۇقىرى چىقىشى مۇمكىن . ئەگەر لابوراتورادا راديوئاكتىپ يۇقىرى چىقسا بۇنىڭدىن كېيىنكى ھاياتىمنى شەرقىي تۈركىستان ئۈچۈن ئاتايمەن » دېدى.

17 مىڭ دوللار ۋىزە پۇلى بەردۇق . خىتايغا 8 ئايلىق ۋىزە ئۈچۈن 17 مىڭ دوللار تۆلىگەنلىكىنى ئېيتىپ ئۆتكەن ئارىپ تاشچى « مەملىكەت ئىچىدە ئىككى خىل باھا تەتبىق قىلىنىدۇ . ئۇلار ھەر جەت ئەللىكنى مەنپەئەت بۇلىقى دەپ كۆرىدۇ ، بىر كۈن جىلغىدىن سۇ ئىچكەن تۆگىنى كۆرگەن خىتايلار بىزدىن پۇل تەلەپ قىلدى. دۈشمەنچە مۇئامىلە قىلىدۇ ۋە چەت ئەللىكلەرنى چوڭ بۆرۈنلۈق ، قېتىق پۇرايدىغان ئىنسانلار دەپ مەسخىرە قىلىدۇ » دېدى.

شەرقىي تۈركىستان ئالاقە - ئۇچۇر مەركىزى
Eastern Turkistan Information Center
Internet Adresse: http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html

E-mail Adresse: 0899046155-0001@t-online.de

دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

1996 . 25 ـ ئۆكتەبىر بىشكەك مۇخبىرىمىز رابىيەم خەۋىرى

خىتاي كومىنىستلىرىنىڭ ئۇيغۇر مەھبۇسلىرى ئىچىدە ئېلىپ بېرىۋاتقان ئېغىر جىنايىتى.

« ۋەتەن ئۈچقۇنى » شتابىنىڭ ئىشەنچىلىك مەنبەئەلەردىن ئالغان خەۋىرى.

گېزىتخانىلىرىمىزغا ياخشى مەلۇمكى، خىتاي دىكتاتۇرلىرىنىڭ بۇ يىل ئاپرېلدىن 12 ـ ئىيۇلغىچە ئېلىپ بارغان « قاتتىق زەربە » ھەركىتىدە شەرقىي تۈركىستاندا 20 مىڭغا يېقىن ئۇيغۇر ياشلىرىنى قولغا ئېلىپ، يېرىم مىليۇندىن ئوشۇق دىنىي، مىللىي كىتاب ـ ژورناللارنى كۆيدۈرۈپ، يۈزلىگەن مەسجىد ـ مەدرىسىلەرنى ناقىتشۆەتكەن ئىدى. بۇ خىل مىللىي زۇلۇم زوراۋانلىق بىلەن پەسىيىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە خىتاي كوممۇنىستلىرىغا قارشى مىللىي نارازىلىق تېخىمۇ كۈچىيىپ، قوراللىق ئۆچ ئېلىشلار ئەۋج ئېلىپ كەتتى.

خىتاي دىكتاتۇرلىرى نۆۋەتتە بۇ قارشىلىقلارنى پۈتۈنلەي ئۈجۈقتۇرۇپ تاشلاش مەقسىتىدە بۇ يىل ئىيۇل ئېيىنىڭ ئوتتۇرلىرىدىن باشلاپ ئىككىنچى يۈز كۈنلۈك « قاتتىق زەربە » ھەركىتىنى باشلىغان بولسىمۇ، تاكتىكا جەھەتتە بۇرۇنقىدەك داۋراڭ قىلماي مىللىي تازىلاشنى تېخىمۇ قاتتىق يۈرگۈزمەكتە. بۇ قېتىمقى « قاتتىق زەربە » ھەيئىتى بۇ يىل سىنتەبىر ئېيىنىڭ ئاخىرلىرىدا مەخسۇس كومىسسىيە تۈزۈپ، پۈتۈن شىنجاڭ بويىچە « قاتتىق زەربە » ھەركىتىدە قولغا ئېلىنغان ئومۇمىي مەھبۇسلار سانىنىڭ 57 مىڭ كىشى ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىققان. ھەيئەت « بۇ مەھبۇسلارنى سوتتا سوراق قىلىپ يۈرۈشنىڭ ھاجىتى يوق، بۇلارنىڭ باشلىقلىرىنى ئوغرى، قاتىل، لۈكچەكلەر تۈرمىسىگە تاشلاپ يوق قىلىش ۋە تۈرمىدە ناھايىتى مەخپىي « SPID » ئاغرىقىنى تارقىتىپ، مۇشۇ كېسەل ئارقىلىق مىللىي بۆلگۈنچى دەپ ئاتالغان مەھبۇسلارنى نەسلىدىن يوق قىلىش » قارارىنى چىقارغان.

بۇ يىل سىنتەبىر ئېيىنىڭ ئاخىرىدا قەشقەر، خوتەن، ئاقسۇدىن ئۈرۈمچىگە قەدەر ئېلىپ كېلىنگەن 9 ئۇيغۇر رەھبىرى مەھبۇسلىرى لۈداۋاندىكى ئوغرى، قاتىللار تۈرمىسىگە تاشلىنىپ، قاتىللار قولىدا ۋەھشىلەرچە ئۆلتۈرۈلگەن. ئۇلارنى ئۆلتۈرگەن قاتىللار تۈرمىدىن قويۇپ بېرىلگەن. شۇنداقلا بەزى مەلۇماتلارغا قارىغاندا تۈرمىلەرنىڭ بىرىدە « SPID » مىكرۇپلىرىنى تارقاتقان.

« ۋەتەن ئۈچقۇنى » ئىشتابى بۇ ئېچىنىشلىق شۇم خەۋەرنىڭ ئاقىۋىتىگە ئۆزىنىڭ قاتتىق دىققەت قىلىۋاتقانلىقىنى مەلۇم قىلدى. لۈداۋان تۈرمىسىدە ئۆلتۈرۈلگەن 9 نەپەر مىللىي رەھبىرى مەھبۇسلارنىڭ جەسەتلىرى شۇ يەردىكى ئورىغا تاشلىنىپ كۆمۈلگەن.

شەرقىي تۈركىستان ئالاقە ـ ئۇچۇر مەركىزى
Eastern Turkistan Information Center
Internet: http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html
E-mail: 0899046155-0001@t-online.de;xg'xk

Tel: 0049/89/904 53 40 Fax- Modem : 0049/89/904 61 55.

دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

1996 يىلى 20 ـ ئۆكتەبىر گېرمانىيە مۇخبىرىمىز ئورخۇن خەۋىرى

ئېستونىيەدە « ئۇنپو » نىڭ خەلق ئارالىق كونفېرىنسىيسى ئۆتكۈزۈلدى

1996 ـ يىلى 13 ـ 15 ئۆكتەبىردە ئېستونىيەدە تارتۇ شەھرىدە: 2000 ـ يىللىق ئاخىرىدىكى شەرقىي ياۋرۇپادىكى ئاز سانلىق مىللەتلەر ۋە UNPO نىڭ رېگىوناللىق خەلقئارا يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى . ھەر ئىككىسدە مەن شەرقىي تۈركىستان مەسلىسى ھەققدە دوكلات بەردىم ۋە بىر كۈنلۈك ئەنجۇمانغا رەئىسلىك قىلدىم. ئەنجۇمان شەرقىي تۈركىستان بويىچە مەخسۇس قارار قوبۇل قىلدى. كىرىشمدە قىسقىچە ختاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندىكى ئىستىلاچى سىياستى ئىزھار قىلىندى ۋە ختاي ھۆكۈمىتىگە ئۈچ تەلەپ قويىدى : ختاينىڭ شەرقىي تۈركىستانى ئىستىلا قىلىۋاتقانلىقىنى قەتئىي ئەيىپلەيدۇ. ختاي ھۆكۈمىتىدىن شەرقىي تۈركىستاندا ئىنسان ھوقۇقىنى ۋە ئۇنىڭ ئەركىنلىكىنى ھۆرمەتلەشنى، شۇ جۇملىدىن خەلقىنىڭ ئۆز تەغدىرىنى ئۆزى بەلگۈلەش ھوقۇقىنى ھۆرمەتلەشنى تەلەپ قىلىدۇ. ختاي ھۆكۈمىتىدىن ۋاكالەتسىز مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ 1995ـ يىلقى قارارىنى ھەل قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ.

1996 يىلى 7 ـ نويابىر بىشكەك ئاگېنتىمىز رابىيە ياقۇپ خەۋىرى

يېقىندا قىرغىزىستان جۇمھۇرىيەتلىك ئۇيغۇر « ئىتتىپاق » جەمئىيتىنىڭ نۆۋەتتىكى مەجلىسى بولۇپ ئۆتتى. مەجلىسكە « ئىتتىپاق » جەمئىيتىنىڭ رەئىسى نۇرمۇھەممەت كەنجى رىياسەتچىلىك قىلىپ بۇنىڭدىن كېيىن سىياسەتكە ئارىلاشمايدىغانلىقىنى، جۇملىدىن « ئىتتىپاق » جەمىيىتىنىڭمۇ سىياسەتكە ئارىلاشماي پەقەت مەدەنىيەت ۋە مائارىپ ئىشلىرى بىلەنلا شۇغۇللىنىدىغانلىقىنى ئېلان قىلدى. مۇشۇ مەسىلە توغرۇلۇق ئالاھىدە قارار قوبۇل قىلىندى. ئۇنىڭدىن كېيىن ژىغىننىڭ كۈن تەرتىۋى بويىچە « ئىتتىپاق » جەمىيىتىنىڭ 1996 ـ 1997 ـ يىللىرىغا بەلگۈلەنگەن ئىش پىلانىنى بېكىتتى ۋە « ئىتتىپاق » نىڭ 3 ـ قۇرۇلتېيىنى 1997 ـ يىلى 15 ـ يانۋاردىن قالدۇرماي ئۆتكۈزۈشنى توختام قىلدى.

شەرقىي تۈركىستان ئالاقە ـ ئۇچۇر مەركىزى

Eastern Turkistan Information Center

Internet: http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html

E-mail: 0899046155-0001@t-online.de;xg'xk

Tel: 0049/89/904 53 40 Fax- Modem : 0049/89/904 61 55.

دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

1996 . 25 - ئۆكتەبىر بىشكەك مۇخبىرىمىز رابىيەم خەۋىرى

خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ ئۇيغۇر مەھبۇسلىرى ئىچىدە ئېلىپ بېرىۋاتقان ئېغىر جىنايىتى.

« ۋەتەن ئۈچقۇنى » شىتابىنىڭ ئىشەنچىلىك مەنبەئەلەردىن ئالغان خەۋىرى.

گېزىتخانىلىرىمىزغا ياخشى مەلۇمكى، خىتاي دىكتاتورلىرىنىڭ بۇ يىل ئاپرېلدىن 12 - ئىيۇلغىچە ئېلىپ بارغان « قاتتىق زەربە » ھەركىتىدە شەرقىي تۈركىستاندا 20 مىڭغا يېقىن ئۇيغۇر ياشلىرىنى قولغا ئېلىپ، يېرىم مىليوندىن ئوشۇق دىنىي، مىللىي كىتاپ - ژورناللارنى كۆيدۈرۈپ، يۈزلىگەن مەسجىد - مەدرىسىلەرنى تاقىتىۋەتكەن ئىدى. بۇ خىل مىللىي زۇلۇم زوراۋانلىق بىلەن پەسىيىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە خىتاي كوممۇنىستلىرىغا قارشى مىللىي نارازىلىق تېخىمۇ كۈچىيىپ، قوراللىق ئۈچ ئېلىشلار ئەۋج ئېلىپ كەتتى.

خىتاي دىكتاتورلىرى نۆۋەتتە بۇ قارشىلىقلارنى پۈتۈنلەي ئۈجۈقتۇرۇپ تاشلاش مەقسىتىدە بۇ يىل ئىيۇل ئېيىنىڭ ئوتتۇرلىرىدىن باشلاپ ئىككىنچى يۈز كۈنلۈك « قاتتىق زەربە » ھەركىتىنى باشلىغان بولسىمۇ، تاكتىكا جەھەتتە بۇرۇنقىدەك داۋراڭ قىلماي مىللىي تازىلاشنى تېخىمۇ قاتتىق يۈرگۈزمەكتە. بۇ قېتىمقى « قاتتىق زەربە » ھەيئىتى بۇ يىل سىنتەبىر ئېيىنىڭ ئاخىرلىرىدا مەخسۇس كومىسسىيە تۈزۈپ، پۈتۈن شىنجاڭ بويىچە « قاتتىق زەربە » ھەركىتىدە قولغا ئېلىنغان ئومۇمىي مەھبۇسلار سانىنىڭ 57 ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىققان. ھەيئەت « بۇ مەھبۇسلارنى سوتتا سوراق قىلىپ يۈرۈشنىڭ ھاجىتى يوق، بۇلارنىڭ باشلىقلىرىنى ئوغرى، قاتىل، لۈكچەكلەر تۈرمىسىگە تاشلاپ يوق قىلىش ۋە تۈرمىدە ناھايىتى مەخپىي « SPID » ئاغرىقىنى تارقىتىپ، مۇشۇ كېسەل ئارقىلىق مىللىي بۆلگۈنچى دەپ ئاتالغان مەھبۇسلارنى نەسلىدىن يوق قىلىش » قارارىنى چىقارغان.

بۇ يىل سىنتەبىر ئېيىنىڭ ئاخىرىدا قەشقەر، خوتەن، ئاقسۇدىن ئۈرۈمچىگە قەدەر ئېلىپ كېلىنگەن 9 ئۇيغۇر رەھبىرى مەھبۇسلىرى لۇداۋاندىكى ئوغرى، قاتىللار تۈرمىسىگە تاشلىنىپ، قاتىللار قولىدا ۋەھشىلەرچە ئۆلتۈرۈلگەن. ئۇلارنى ئۆلتۈرگەن قاتىللار تۈرمىدىن قويۇپ بېرىلگەن. شۇنداقلا بەزى مەلۇماتلارغا قارىغاندا تۈرمىلەرنىڭ بىرىدە « SPID » مىكرۇپلىرىنى تارقاتقان.

« ۋەتەن ئۈچقۇنى » ئىشتابى بۇ ئېچىنىشلىق شۇم خەۋەرنىڭ ئاقىۋىتىگە ئۈزىنىڭ قاتتىق دىققەت قىلىۋاتقانلىقىنى مەلۇم قىلدى. لۇداۋان تۈرمىسىدە ئۆلتۈرۈلگەن 9 نەپەر مىللىي رەھبىرى مەھبۇسلارنىڭ جەسەتلىرى شۇ يەردىكى ئورىغا تاشلىنىپ كۆمۈلگەن.

شەرقىي تۈركىستان ئالاقە - ئۇچۇر مەركىزى

Eastern Turkistan Information Center
Internet Adresse: http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html
E-mail Adresse: 0899046155-0001@t-online.de

دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

1996 . 29 ـ ئىيۇن شەرقىي تۈركىستان ئاۋازى گېزىتىنىڭ خەۋىرى (No: 36)

ئۈرۈمچى رادىئوسىنىڭ 7 ـ ئاينىڭ 23 ، 24 ، 25 ، 26 ـ كۈنلىرىدىكى پىرتۇتاش خەۋەرلىرى ھەققىدە « شەرقىي تۈركىستان ئاۋازىنىڭ » قىسقىچە تەھرىرى ماقالىسى

ئۈرۈمچى رادىئوسى بۇ بەش كۈندىكى خەۋەرلىرىنى تۈز تولۇقى بويىچە ئېيتساق بۇ بەش كۈندە شىمالىي شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئۈرۈمچى، توقسۇن، پىچان، قۇتۇبى، ساۋەن، تارباغاتاي ناھىيەلىرىدە تارىختا مىسلى كۆرۈلمىگەن قاتتىق سۇ ئاپىتى يۈز بەرەي دەپ جاكالىدى. 3 مىللىيوندىن ئارتۇق ئاھالىنى سۇ بېسىپ كەتكەن. بۇ ناھىيەلەردىكى بۇ يىلقى ئاشلىقچىلىق، چارۋىچىلىق، باغچىلىق ۋە مۇزارلىقلارنى تامامەن سۇ ئاپىتى ناپۇت قىلىپ، خەلققە مىليارد يۈەن چىقىم قىلغان. ئۈرۈمچى، تۇرپان، كورلا تۆمۈر يوللىرى ۋە تاش يوللار بۇزۇلۇپ قاتناش توختىغان. لەنجۇ ـ شىنجاڭ تۆمۈر يولىدا پەۋقۇلئاددە يۈز بەرگەن ھادىسىلەر تۈپەيلىدىن 20 ـ ئىيۇلدىن بېرى توختاپ قالغان ۋە ئېچىلمىغان. توختاپ قالغان يوللاردا ماشىنىلار كىملەر تەرىپىدىندۇر پاچاقلىنىپ تاشلانغان.

بولۇپمۇ 110 يىلدىن ئاتىلە تۇرپان ئۇيغۇرلىرى ياشاپ كەلگەن قەدىمقى تارىخىي جاي توقسۇننى سۇ ئاپىتى %90 ۋەيران قىلىۋەتكەن. بۇنىڭغا رادىئونىڭ باھاسىچە 7 ـ ئاينىڭ 17 ـ 18 كۈنلىرى ياققان قاتتىق يامغۇر سۇلىرى بىلەن سۇ ئامبارلىرىنىڭ بۆرۈلىش نەتىجىسى سەۋەب بولغان. بۇزۇلغان چوڭ قاتناش يوللىرىدا نەچچە تونىلغان يولۇچىلار تىقىلىپ قالغان. بۇلار ئىچىدە بولۇپمۇ، توقسۇندا ھەر ـ خىل ئاغرىقلار پەيدا بولغان توقسۇن خەلقى بۇ دەھشەتلىك سۇ ئاپىتىنىڭ دەردىنى تارتقاننى ئاز دەپ بۇ ناھىيەگە تېنىك ئۇچار بىلەن كەلگەن شىنجاڭ پارتكومىنىڭ بىرىنچى سېكرېتارى ۋاڭلۇچۈەننىڭ سۆزگەك سۆزلىگىنىچە ئۇنىڭدىن تەنە سۆزلىرىنى ئاڭلىدى. ئۇ مۇنداق دىدى: « بۇنداق چوڭ سۇ ئاپىتىنى باشقىلا يىراق قاراپ زامانىۋى قورۇق ياساش كېرەك ئىدى، ئەيىپ ئۆزەڭلاردا » دىدى. دىكتاتۇر ۋاڭنىڭ بۇ تەنىسىگە بىز، « شەرقىي تۈركىستان ئاۋازى » تەھرىراتى تەندىن جاۋاپ بېرىپ: « ياق، ۋاڭ جانابلىرى، توقسۇن خەلقىنىڭ بۇ چوڭ سۇ ئاپىتىنى ياساشتا 3 يىل تەر تۆكۈپ غايەت ئېغىر جاپا ـ مۇشەققەت چەككىنىدىن باشقا ئەيىبى يوق. بۇ سۇ ئاپىتىنى سەلدىن بۇرۇن ش. ت. دا 20 يىل دىكتاتۇرلۇق قىلغان ئاكاڭ ۋاڭئېنمۇ بىلەن ئۇنىڭ قولچوماقى تۆمۈر ياۋامەتكە ياسىتىپ ئۆز ۋاقتىدا ئۇنى ئالەمنى مالەم قىلىپ ماختاشقان ئىدى. بىز بىلىمىز، سەن 20 يىللار مابەينىدە شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى قان قاخشاتقان ئاكاڭ ۋاڭ بىلەن تۆمۈر داۋامەتنى ئەيىپلىيەلمەيسەن، چۈنكى سەن ئۇلارنى ئەيىپلىسەڭ ئۇلارنىڭ ئىزىنى باسالمايسەن. بىز ياخشى بىلىمىز ش. ت. دا ھازىر قورقۇنۇچلۇق ئۆردە داۋام قىلىۋاتقان ياۋالىيەتلەرنىڭ ئىككى سەۋەبى بار.

1 ـ دۇنياۋى ئۈرۈشخۇمار سېنىڭ بوۋاڭ ماۋنىڭ 44 قېتىملىق ئاتوم سىناقلىرى.

2 ـ سەن خەنلەرنىڭ ھازىرقى دۇنيانىڭ دىموكراتىك رايىغا ش. ت خەلقىنىڭ مىللىي، دىنىي ئېھتىياجىغا ئەسلا توغرا كەلمەيدىغان كونا ۋە غايەت خاتا سىياسىي پلاتفورما بۇ ئىككى زىددىيەت بۇگۈن ش. ت. دا قورالىق توقۇنۇشقا ئايلانغان ئىكەن، بۇنىڭغا پەقەت سەن دىكتاتور كوممۇنىست خىتايلار جاۋاپ بېرىشىسەن ».

يۇسۇپبەگ مۇخلىس

شەرقىي تۈركىستان ئاگاھ ـ ئۇچۇر مەركىزى
Eastern Turkistan Information Center
Internet: http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html
E-mail Adresse: 0899046155-0001@t-online.de

Tel: 0049/89/904 53 40 Fax- Modem : 0049/89/904 61 55.

دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

1996 . 30 - ئاۋغۇست گېرمانىيە - مۇنچېن مۇخبىرىمىز تورخۇن خەۋىرى (No: 42)

خىتاي دېموكراتىيەپەرۋەرلىرىدىن خاررىيۇۋ ئەپەندى گېرمانىيەدە

1996 . 27 - ئاۋغۇستا مەشھۇر خىتاي دېموكراتچىسى، ئىنسان ھەق - ھوقۇقلىرىنى ھىمايە قىلغۇچى ئامېرىكىلىق خاررىيۇۋ ئەپەندى ياۋرۇپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن گېرمانىيىنىڭ مۇنچېن شەھرىگە كەلدى.

خاررىيۇۋ ئەپەندىنى مۇنچېندىكى ياۋرۇپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ رەئىسى ئۆمەرقانات ۋە ھەيئەت ئەزالىرىدىن ئەنۋەرجان، پەرھات يۇرۇڭقاش، دولقۇن ئىسا ۋە شەرقىي تۈركىستان ياۋرۇپا بىرلىكى ئەزالىرى مۇنچېن ئايرودۇرمىغا چىقىپ قىزغىن قارشى ئالدى.

شۇكۈنى كەچتە خاررىيۇۋ ئەپەندى شەرقىي تۈركىستان ياۋرۇپا بىرلىكىنىڭ بارلىق ئەزالىرى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزدى. ئۇ سۆھبەتدە شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ نۆۋەتتە ئېلىپ بېرىۋاتقان مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ ھەققانى كۈرەش ئىكەنلىكىنى ۋە بۇ كۈرەشنى شەخسەن ئۆزى قوللاپ - قۇۋۋەتلەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بۇنىڭدىن كېيىن خاررىيۇۋ ئەپەندى شەرقىي تۈركىستان ياۋرۇپا بىرلىكى بىلەن ھەمكارلىشىپ كوممونىست خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ شەرقىي تۈركىستاندا ئېلىپ بېرىۋاتقان ۋەھشى سىياسىتىنى ئامېرىكىدىكى ئىنسان ھەق - ھوقۇقلىرى تەشكىلاتلىرىغا ۋە پۈتۈن دۇنيا جامائەتچىلىكىگە بىلدۈرىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

28 - ئاۋغۇست چۈشتىن بۇرۇن خاررىيۇۋ ئەپەندى ياۋرۇپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى، گېرمانىيەدىكى ئىنسان ھەق - ھوقۇقلىرى تەشكىلاتى، يوقۇلۇۋاتقان مىللەتلەرنى قۇتقۇزۇش تەشكىلاتى قاتارلىق تەشكىلات ۋە ئورگانلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن گېرمانىيە 2 - دۆلەت تېلېۋىزىيونىدا گېرمانىيەدە چىقىدىغان نوپۇزلۇق گېزىتلەرنىڭ مۇخبىرلىرى بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزدى، ئۇ بۇ سۆھبەتتە خىتاي خەلق جۇمھۇرىيىتىدە جۈملىدىن شەرقىي تۈركىستاندا ئىنسان ھەق - ھوقۇقلىرىنىڭ قاتتىق دەپسەندە قىلىنىۋاتقانلىقىنى تەكىتلەپ، ئامېرىكا ۋە ياۋرۇپانى ئۆز ئىچىگە ئالغان دۇنيادىكى بارلىق دېموكراتىيەپەرۋەر كۈچلەرنىڭ بىرلىشىپ، كوممونىست خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بۇ خىل قىلمىشىغا قارشى بىرلىكتە ھەركەت ئېلىپ بېرىشقا چاقىردى.

29 - ئاۋغۇست خاررىيۇۋ ئەپەندى شەرقىي تۈركىستان ياۋرۇپا بىرلىكى بىلەن خوشلىشىپ ئامېرىكىغا قايتتى. خاررىيۇۋ ئەپەندىنىڭ گېرمانىيەدە ئېلىپ بارغان سۆھبەتلىرى ھەققىدە گېرمانچە ۋە چەت ئەل تىللىرىدا چىقىدىغان گېزىتلەر مەخسۇس خەۋەرلەر بەردى.

شەرقىي تۈركىستان ئالاقە - ئۇچۇر مەركىزى

Eastern Turkistan Information Center

Internet : http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html

E-mail : 0899046155-0001@t-online.de

Tel: 0049/89/904 53 40 Fax- Modem : 0049/89/904 61 55.

دۇنيا ئۇيغۇر ئاخبارات تورى

1996 . 25 ـ ئاۋغۇست يۇلتۇز مۇخبىرىمىز ھۇمەيىن خەۋىرى (No: 40)

قاراشەھەردە چوڭ قوزغىلاڭ يۈز بەردى.

1996 . 12 ـ ئىيۇل كۈنى شەرقىي تۈركىستان مىللىي پىدائىلىرى قاراشەھەرگە بېسىپ كىرىپ شەھەرنى ئىككى كۈن ئىشغال قىلغان. پىدائىلار بىلەن ھۆكۈمەت كۈچلىرى ئوتتۇرىسىدا بولغان جەڭدە ھۆكۈمەت ئادەملىرىدىن 50 كىشى پىدائىلاردىن 9 كىشى ئۆلگەن. پىدائىلار شەھەرنى قولغا ئالغاندىن كېيىن يۇقىرى دەرىجىلىك ھۆكۈمەت خادىملىرىدىن 25 كىشىنى ئۆلتۈرگەن. مانا بۇ ئۆزرۈشتىن ناھايىتى قورۇققان خىتايلار ئىشكىرىگە قېچىشقا باشلىغان. بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقان مەركىزى ھۆكۈمەت بۆرايۇنغا ئىككى دىۋىزىيە يەنى، 20 000 ئەسكەر ئەۋەتىپ قاراشەھەرنى ئۆز تىزگىنى ئاستىغا ئالغان. ھۆكۈمەت خىتايلارنىڭ ئىشكىرىگە قېچىشىنىڭ ئالدىنى ئالالماي 5 خىتاينى ئىدام قىلىپ ئارانلا بۇقېچىشنى توختىتالىغان.

شەرقىي تۈركىستان ئالاقە ـ ئۇچۇر مەركىزى
Eastern Turkistan Information Center
Internet Adresse: http://www.ccs.uky.edu/~rakhim/etic.html
E-mail Adresse: 0899046155-0001@t-online.de

Eastern Turkistan National Freedom Center

شەرقي تۈركىستان مىللي ئازاتلىق مەركىزى

110 Maryland Avenue, N.E.
Suite 210
Washington, DC 20002

Phone: (202) 544-9590
Fax: (202) 544-9591
E-mail: ayusuf7454@aol.com

شەرقي تۈركىستان مىللي ئازاتلىق مەركىزي
ۋاشىنگتۇندىكى دونيا مەھبۇسلىرىنىڭ ئىنساني ھوقۇق - مەنپەئەتىنى قوغداش تەشكىلات ' ى
بىلەن دوستانە مۇناسىبەت ئورناتتى.

ھەيئەت رئيسي شەرقي تۈركىستان مىللي ئازاتلىق مەركىزى ۋەكىللىرى 1996- يىلى 4 - ئاۋغۇستتا
ئامېرىكىنىڭ پايتەختي ۋاشىنگتۇندا ئورۇشلۇق ' دونيا مەھبۇسلىرىنىڭ ئىنساني ھوقۇق - مەنپەئەتىنى قوغداش
تەشكىلات ' ئىنىڭ باش مۇدىرى جېپ ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى بىلەن كۆرۈشتى. ئىككى تەرەپ ئىنتايىن
قىزغىن كەيپىيات ئىچىدە سۆھبەت ئېلىپ باردى.

سۆھبەت جەريانىدا شەرقي تۈركىستاندىكى ھەپسخانىلار ئۈستىدە توختىلىپ مۇنداق
دىدى: - نۆۋەتتە، خىتاي كومۇنىست ھۆكۈمىتىنىڭ ھەپسخانىلاردىكى مەھبۇسلارگە قاراتقان سىياسىدى ئىنتايىن
قاتتىق، قوللانغان ۋاستىسى ناھايىتىمۇ ۋەھشي بولماقتا... بولۇپمۇ، ئۆزلىرىنىڭ، خىتاي تەرىپىدىن كەمسىتىلىپ،
مونوپول قىلىنىپ، ئىنساني ھوقۇق - مەنپەئەتىدىن مەھرۇم بولغان ئەركىنلىك - مۇستەقىللىق تەلەپ قىلغان شەرقي
تۈركىستانلىق مۇسۇلمان قېرىنداشلارنى ' بۆلگۈنچى ' ئەكسىلئىنقىلاپچى
دېگەنگە ئوخشاش بىمەنە تۆھمەتلەر بىلەن خالىغانچە تۇتۇپ - قاماپ، ئىنسان قېلىپىدىن چىققان ۋەھشيانە
ئۇسۇللار بىلەن قىيناۋاتىدۇ ... ھەم قىرىۋاتىدۇ... جېپ ئەپەندىم ھاياجانلىنىپ، قانداقتۇر بىر
نەرسىنى بىزگە كۆرسەتمەكچى بولغاندەك، ئالدىراپ نارتمىسىنى ئاشتى - دە، بىر بولاق قېلىن ماتېرىياللار ئىچىدىن
بىر پارچىسىنى ئايرىۋېلىپ، قاراڭلار، خىتاي كومۇنىستىك ھۆكۈمىتىنىڭ سىياسي مەھبۇسلارگە قوللانغان
قىيناش تەدبىرلىرى نىمە دېگەن ۋەھشي - ھە، دىدى - دە، بىزگە تەپسىلي دەلىل - ئىسپاتلار بىلەن يۇقىرىدا
ئەيتقانلىرىنى ئىسپاتلاشكە باشلىدى. شەرقي تۈركىستان دېلېگاتلار رئيسىنىڭ سۆزىدە مۇنداق دېدي ١٩٩٦دىن باشلاب چېي
شەرقي تۈركىستاندىكي ھېسابسىز ھەپسخانىلىرىدىكى مەھبۇسلارنى قىيناش ئۇسۇللىرى تەخمىنەن
35 خىلدىن ئاشىدىكەن. بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ قەبىھلىرى :
1 - تۆمۈر داسنى قىززىتىپ مەھبۇسنىڭ بېشىگە قويۇش.

2 ـ مەھبۇسنى، قىززىتىلغان تۆمۈر تاختىگە دەسسىتىش
3 ـ مەھبۇسنىڭ پۇت ـ قوللىرىگە مىخ قېقىش
4 ـ مەھبۇسنىڭ پۇتىنى ئىگىز گە، بېشىنى پەسكە قارىتىپ ئۇزۇن ۋاقىت ئېسىپ قويۇش.
5 ـ مەھبۇس ئۆلتۈرۈش مۇمكىن بولمىغان تار ـ كىچىك ئۆيگە قاماش.
6 ـ كېچە ـ كۈندۈز كويىزا ـ كىشەنلەپ قويۇش.
7 ـ ئات قىلىنى مەھبۇسنىڭ جان يېرىگە تىقىش.
8 ـ توك بىلەن، تەپتۈرۈش ـ كۆزىنى چىقىرىش....

قاتارلىقلاردىن ئىبارەت بولۇپ، پەقەت يۇقىرىقىدەك قىيناش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي بەلكى يەنە، ئۇيقىسىز قويۇش، ئاچ قويۇش، قىش كۈنلىرى يالاڭ قويۇش، كېسەللىرىنى دەۋالىماسلىق، بالا ـ چاقىلىرى بىلەن كۆرۈشتۈرمەسلىك، مال ـ مۈلكىنى مۇسادىرە قىلىش، سىرت بىلەن بولغان تۈرلۈك ئالاقەلىرىنى تامامەن كېسىش، ئۆز يۇرتىدىن يىراق جايىگە ئاپىرىپ قاماش... قا ؛ ئوخشاش ئۇسۇللار بىلەنمۇ قىينىماقتا.

دىمەك، دۈشمەن ئاجىزلاشقانسېرى غالجىرلىشىدۇ. ھازىر خىتاي ھۆكۈمىتى پۈتۈن كۈچى بىلەن ، پا رىخورلۇق ـ نەپسانىيەتچىلىك، رەڭۋازلىق ـ شەكلۋازلىق، ئىچكى جەھەتتە قۇرۇق ـ قاقشال بولۇپ ھالاكەت گىرداۋىگە بېرىپ قالغان، شەرتسىز زاۋاللىققا يۈز تۇتقان مۇستەبىت ھاكىمىيىتىنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن جېنىنىڭ بېرىچە تىپىرلىماقتا... بۇ، تامامەن مۇمكىن ئەمەس ! چۈنكى ھەقىقەت شۇنى ئىسپاتلىدىكى خۇددى تەبىئەت دونياسىدا ئاتمايدىغان تاڭ ، تىنجىمايدىغان بوران بولمىغىنىدەك، چوقۇم قىسقا ۋاقىت ئىچىدە مۇستەبىت خىتاي كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئاغدۇرىلىدۇ. مۇستەملىكە ئىچىدىكى شەرقىي تۈركىستان خەلقى ۋە تىبەت خەلقى مۇستەقىللىققا ئېرىشىدۇ . دىيىكان ئۈمىدىمىز كوچلۇقدور انشاءللە

ئىككى تەرەپ، ئەنە شۇنىڭگە ئوخشىغان چەكسىز ئىشەنچ ۋە ئۈمۈتكە تولغان كەيپىيات ئىچىدە دوستانە سۆھبەتنى ۋاقتىنچە تامملاپ ، بىر ـ بىرىگە قىيىشمىغان ھالدا خوشلاشتى.

شەرقىي تۈركىستان مىللى ئازاتلىق مەركىزى.

(ۋاشىنگتون) 1996 ـ يىلى 10 ـ ئاۋغۇست

Eastern Turkistan National Freedom Center

شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازاتلىق مەركىزى

110 Maryland Avenue, N.E.
Suite 210
Washington, DC 20002

Phone: (202) 544-9590
Fax: (202) 544-9591
E-mail: ayusuf7454@aol.com

چىن كومۇنىستىك ھۆكۈمىتىنىڭ خەلقارالىق ئالدامچىلىقى ئاشكارىلاندى.

1990- يىلىدىن 1991- يىلىغىچە، دۇنيا بانكىسى — شەرقىي تۈركىستان خەلقلىرىنىڭ پەن- مەدەنىيىتى، ئىقتىسادى- تەرەققىياتى؛ يېزا ئىگىلىكى ۋە تۈزۈلەتتىكى تۇرمۇش قېيىنچىلىقىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئاجراتقان، 90 مىليون ئامېرىكا دوللىرىنى، چىن دۆلەت بانكىسى كونتىرول قىلىۋېلىپ، ئۇنى شەرقىي تۈركىستان يەرلىك ئاھالىلىرىنىڭ پايدىلىنىشى ئۈچۈن ئىشلىتىش ئەمەس، ئەكسىچە؛ خىتاي كومۇنىستىك ھۆكۈمىتىنىڭ شەرقىي تۈركىستاننى ئۇزۇن مۇددەت كونتىرول قىلىش ۋە يوشۇرۇن ھالدا قاتتىق مۇھاسىرە ئىچىدە تۇتۇپ تۇرۇش مەقسىدى- دە؛ پىلانلىق شەرقىي تۈركىستان تېرىتورىيىگە ئالدىن ئورۇنلاشتۇرغان ئۆزلىرىنى بوز يەر ئۆزلەشتۈرگۈچىلەر- دەپ، ئاتىۋالغان؛ شەكلى ئۆزگەرگەن مۇنتىزىم ھەربىي قىسىمدىن
تەركىب تاپقان، ئىشلەپچىقىرىش- قۇرۇلۇش بىڭتۇەن- نىڭ كۆپلەپ يەر ئېچىپ ئىشكىرى ئۆلكىلەردىن ئاققۇنلارنى يۆتكەپ يەرلەشتۈرۈش، ھەمدە بىڭتۇەننىڭ ئىشكى قىسمىدىكى ئوق- دورا ۋە قورال- ياراقلارنى تولۇقلاش، ھەربىي مانېۋىرلارنى كۆپلەپ ئېلىپ بېرىشى ئۈچۈن ئىشلەتتى. بىڭتۇەن- دىگەن، سۆزمۇئەسلى خەنزۇچە خەت مەنىسىدىن قارىغاندا- ئەسكىرى تەشكىلات، دىگەن سۆز بولىدۇ.

دىمەك، بۇ، ئىنسانى ھەقلىرىدىن مەھرۇم بولغان شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ؛ دۇنيا بانكىسى بەرگەن ياردەمگە قىلچە ئېرىشەلمىگەنلىكىنى بىلگەن؛ ئىنسان ھەقلىرىگە كاپالەتلىك قىلىدىغان ئامېرىكا خەلقىنىڭ تەكلىبىگە ئاساسەن، 1996- يىلى 7- ئاينىڭ 25- كۈنى، مەخسۇس مەھكىمە ئۇيۇشتۇرۇلۇپ، خىتاي كومۇنىست ھۆكۈمىتىنىڭ دۇنيا بانكىسىنى شۇنداقلا پۈتكۈل دۇنيا جامائەتچىلىكىنى ئالدىغانلىقىدىن ئىبارەت كەچۈرگىسىز يالغانچىلىقى ئاشكارىلاندى.

بۇ، قېتىمقى مەھكىمىگە شەرقىي تۈركىستان زىيالىلىرىدىن- ئابلاجان لەيلى نامان، پەرھات يۇرۇڭقاشلار ئالاھىدە

تەكلىپ بىلەن ۋاشىنگتونغا كېلىپ قاتناشتى.
مەھكىمە، چۈشتىن كېيىن سائەت 2 دىن 6 گىچە داۋام قىلدى. مەھكىمىگە دۇنيانىڭ ھەر قايسى دۆلەتلىرىدىن كەلگەن 42 مۇخبىر، 11 نەپەر سىناتور ۋە باشقا كۆپلىگەن ئامېرىكا پۇقرالىرى ھەمدە مۇخبىرلىرى قاتناشتى.
مەملىكەتتىن ھوزۇرلۇققا نېخى يېڭىلا چىققان؛ بىكتۇرەندە ـ ـ ـ ئوقۇتقۇچى، مالىيە مەسلىھەتچىسى، سوتچى، ئادۋوكات... بولۇپ، 13 يىل بىكتۇرەندە تۈرلۈك خىزمەتلەرنى ئىشلەپ كەلگەن ئابلاجان لەيلى نامان، ئۆزىدە بار بولغان بىۋاستە ماتېرىيال ۋە كۈچلۈك دەلىل - ئىسپاتلار ئارقىلىق؛ خىتاي كوممۇنىستىك پارتىيەسى ۋە ئۇنىڭ شەرقىي تۈركىستانغا قاراتقان ۋەھشىيانە سىياسىتى ھەمدە نومۇسسىز يالغانچىلىقىنى ھەققىي مەنىدىن ئاشكارىلاپ بەرگەن بولسا، پەرھات يۇرۇڭقاش ئۆزىنىڭ خىتاي رادىئو ئىستانسىدا ئۇزۇن يىل ئىشلەش جەريانىدا ئېرىشكەن جانلىق ماتېرىياللىرى ئارقىلىق، دۇنيا بانكىسىنىڭ ھەققەتەن خىتاي ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن ئالدانغانلىقىنى ئىسپاتلاپ، سىناتورلار ۋە دۇنيا بانكىسىنىڭ شۇنداقلا پۈتكۈل مۇخبىرلارنىڭ قىزغىن ئالقىشلىشىغا ئېرىشتى.
ئاخىردا دۇنيا بانكىسى خىتايغا ئادەم ئەۋەرتىپ، مەزكۇر ياردەم پۇلنى ھەققىي پايدىلىنىشقا تېگىشلىك بولغان شەرقىي تۈركىستان يەرلىك ئاھالىلىرىنىڭ قولىغا يەتكۈزىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

بۇنداق بىر ئادالەتنىڭ مەيدانغا كېلىشى، ھەر قانداق بىر شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۈچۈن ئۈمىت بېغىشلىسا كېرەك - دەپ، قارايمىز.

شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازاتلىق مەركىزىدىن

1996 - يىلى 27 - ئاۋغۇست.

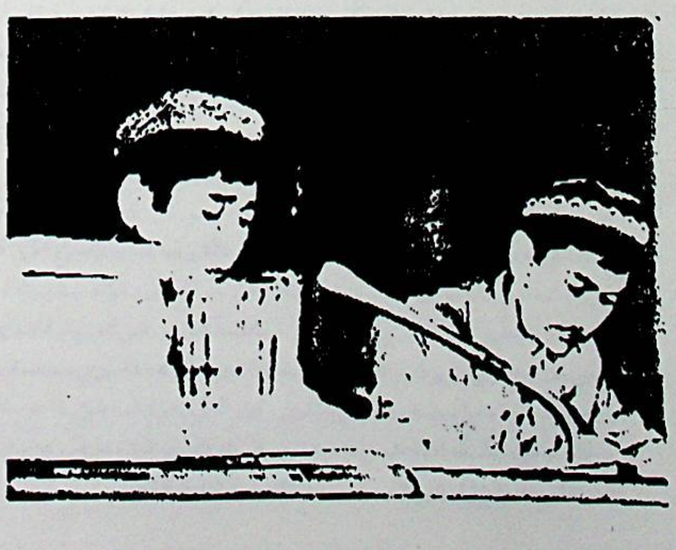

96 يىلى [illegible]

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

DOĞU TÜRKİSTAN SESİ

شەرقىي تۈركىستان ئاۋازى گېزىتى

DOĞU TÜRKİSTAN DAYANIŞMA DERNEĞİ HABER BÜLTENİ

شەرقىي تۈركىستان ھەمكارلىق جەمئىيىتى نەشر قىلدى

شەرقىي تۈركىستان داۋاسى

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى تەرىپىدىن قۇرۇلغان – خابىتات ئىككىنچى قېتىملىق قۇرۇلتىيىغا ئىستانبۇلدىكى شەرقىي تۈركىستان كۆچمەنلىرى قانۇنىي ۋە تەشكىلىي يوسۇندا رەسمىي قاتناشتى.

دۇنيادىكى ھەرقايسى دۆلەتلەردە قۇرۇلغان ئاممىۋى تەشكىلاتلارنىڭ تەشكىللىنىشى بىلەن بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى سېكرېتارلىقى تەرىپىدىن قۇرۇلغان خابىتات تەشكىلاتى ئىنسانلارنىڭ ياشاش ھوقۇقى، مۇھىت، ئېكولوگىيە، شەھەرلىشىش، ماكانلىشىش، ئىنسان ھەقلىرىگە دائىر مەسىلىلەرنى مۇھاكىمە قىلىدىغان تەشكىلات بولۇپ، ئۇنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق بۈيۈك يىغىلىشى بۇ يىل ئۈچىنچى ئىيۇندىن ئون تۆرتىنچى ئىيۇنغىچە ئىستانبۇلدا ئۆتكۈزۈلدى. ئالتە مىليارد دۇنيا خەلقىنىڭ ئوتتۇز مىڭدىن ئارتۇق، يۈز ئەللىك دۆلەتتىن كەلگەن ۋەكىللىرى بۇ يەرگە توپلۇنۇپ، ئىنسانلارنىڭ ھاياتىغا مۇناسىۋەتلىك مۇھىم مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلدى. نۇرغۇن دۆلەتلەر پرېزىدېنت، باش مىنىستىر، مىنىستىرلار باشچىلىقىدىكى ۋەكىللەر ئۆمەكلىرىنى ئەۋەتتى. ب د ت نىڭ باش كاتىپى، مەسئۇللىرى ۋە مىڭلىغان دۇنيا مۇخبىرلىرى نەق مەيداندا تەييار بولدى. ئىستانبۇلنىڭ دېڭىز بويىدىكى گۈزەل مەنزىرىلىك رايونى ب د ت غا ئون بەش كۈنلۈك ئۆتكۈزۈپ بېرىلدى ۋە ب د ت ساقچىلىرى تەرىپىدىن مۇستەقىل رايون سۈپىتىدە باشقۇرۇلدى. ئون بەش كۈن ئىچىدە بۇ يەردە ئېلىپ بېرىلغان بارلىق پائالىيەتلەر دۇنيادىكى گېزىت، ژۇرنال، رادىئو، تېلېۋىزىيونلاردا نەق مەيداندىن ئۈزلۈكسىز خەۋەر قىلىندى.

ب د ت خابىتاتقا رەسمىي ئەزا بولۇش

بۇ يىل مارت ئېيىدا ب د ت تەرىپىدىن ئىنگلىزچە ۋە باشقا تىللاردا نەشر قىلىنغان خابىتاتقا ئەزا تەشكىلاتلار ۋە ئۇلارنىڭ پائالىيىتى ھەققىدىكى پروگرامما كىتابى دۇنياغا تارقىتىلدى. ئىستانبۇلدىكى شەرقىي تۈركىستانلىق كۆچمەنلەرنىڭ پائالىيىتى جەمئىيەت نامىدا بۇ كىتابقا كىرگۈزۈلدى. خابىتات تەرتىپ كومىتېتى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىغا تەكلىپ ئەۋەتتى. كۆچمەنلەر جەمئىيىتى شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا ۋاكالىتەن رەسمىيەت ئۆتتى. ئىستانبۇل بۈيۈك شەھەر باشلىقى ساھىپخانلىق ۋە زىيپىسى بىلەن رەسمىي ۋە غەيرىي رەسمىي پائالىيەتلىرىمىز ئۈچۈن ئوڭايلىق يارىتىپ بەردى. قىرىق يىلدىن بېرى كۆز تۇتقان بۇ ئارزۇسىغا يەتكەن شەرقىي تۈركىستانلىق مۇھاجىرلار خۇشاللىقىدىن جىددىي تەييارلىقلىرىنى باشلىۋەتتى. مىڭلارچە ئاييۇلتۇزلۇق كۆك بايراقلار ياسالدى. دۇنيا تىللىرىدا ئورۇنلانغان پىلاكاتلار ھازىرلاندى. كۆك بايراقلىق ئىزناك، شاپكا، خاتىرە دەپتىرى، ئاچقۇچ ئاسقۇچ، ماشىنا بايرىقى تەييارلاندى. ئىنگلىزچە ۋە تۈرك تىللىرىدا شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىلىرى چۈشەندۈرۈلگەن رەسىملىك كىتابچە باستۇرۇلدى. كۆرگەزمە ۋە تەشۋىقات ماتېرىياللىرى توپلاندى. سەنئەت ئۆمىكى ئاتاغلىق ناخشىچىلار تەكلىپ قىلىندى. ھەممە ھەرلەرنىڭ سىللىيارلىرىغا يېتىن پۇل توپلاپ جەمئىيەتكە ئىئانە قىلدى.

ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەنلەر:

ۋەخپىمىز ۋە جەمئىيىتىمىز نەشر قىلىۋاتقان شەرقىي تۈركىستان ياشلىرى گېزىتىمىز مەتبۇئات ئېھتىياجىغا ئاساسەن كۆپ تىلدا "شەرقىي تۈركىستان ئاۋازى" غا ئۆزگەرتىلدى. خەۋەرلىرىمىزنى دۇنيادىكى داۋا تەشكىلاتلىرىمىز ۋە ئاخبارات ئورگانلىرىنىڭ تەرجىمە قىلىپ ئىشلىتىشىنى قىزغىن تەشەببۇس قىلىمىز.

گېزىت تەھرىراتىدىن

ب د ت رايونىدا مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش

ئونىنچى ئىيۇن كۈنى ئەتىگەندىن باشلاپ سائەت تۆتكە قەدەر ئىستانبۇل ئىستىقلال كوچىسىدىكى مۇئەممەر قارا جاتىيا تىياتىرخانىسىنىڭ زالىدا شەرقى تۈركىستانلىقلارنىڭ مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ۋە سەنئەت پائالىيىتى ئۆتكۈزۈلدى. يىغىندا دۇنيا جامائىتىگە شەرقى تۈركىستاننىڭ بۈگۈنكى سىياسى ئەھۋالى تونۇشتۇرۇلدى. تىبەت ۋەكىللەر ئومىگىمۇ تاشقى ئىشلار مىنىستىرىنىڭ باشچىلىقىدا يىغىنىمىزغا قاتنىشىپ سۆز قىلدى ھەمدە ئالتە مىليون تىبەت خەلقىنىڭ شەرقى تۈركىستانلىقلارنىڭ ئارقىسىدا دائىم تەييار ئىكەنلىگىنى بىلدۈردى. يىغىندىن كېيىن كونسېرت نومۇرلىرى كۆرسىتىلدى.

ئون بىرىنچى كۈنى ئىستانبۇلدىكى ئوچۇق رادىئودا دۇنياغا خىتاي ھۆكۈمرانلىرىنىڭ ئاتوم يادروسىنىغا قارشى نارازىلىق نوتوقى سۆزلەندى.

ئون ئىككىنچى كۈنى ب د ت خابىتات رايونى مەركىزى باغچىسىدا دۇنيا ئەللىرى ۋەكىللىرى قاتناشقان ھالدا خىتاي كوممۇنىست ناشىزىمىغا قارشى شەرقى تۈركىستانلىقلارنىڭ شىكايەت يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى. ئوتتۇرىدا شەرقى تۈركىستانلىق، تىبەتلىك ۋە چەتئەللىك ئۆچىسىغا شوئارلار يېزىلغان ئاق كىيىپ، خەلق ئالدىدا مۇخبىرلارنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلدى. دەل شۇ پەيتتە، شەرقى تۈركىستانلىق ئاياللار، باللار توپلىشىپ خىتاي كونسۇلخانىسى ئالدىغا بېرىپ، ئۇلارنى لەنەتلىدى ۋە نارازىلىق باياناتى تاپشۇردى. خىتايلار تۇرۇپ بىنا سىرتىغا چىقالمىدى.

ئون ئۈچىنچى كۈنى ب د ت خابىتات تارمىقىدىكى "ئاتومغا دىققەت "گۈرۈپپىسى ئىككى نەپەر شەرقى تۈركىستانلىقمۇ قاتناشقان خەلقئارالىق ئاممىۋى سوت مەھكىمىسى قۇرۇپ، خىتاي ھۆكۈمىتىنى سىمۋوللۇق سوت قىلدى.

پۈتۈن خابىتات قۇرۇلتىيى داۋامىدا تۈركىيىدىكى گېزىت، ژۇرنال، رادىئو، تېلېۋىزىيىلەر يۈزلەرچە قېتىملاپ، چەتئەل مەتبۇئاتلىرى ھېساپسىز قېتىم بۇ ھەقتە خەۋەر بېرىپ تۇردى.

قىسقا خەۋەرلەر

بۇ يىل بەشىنچى ئاينىڭ ئون ئۈچىنچى كۈنى قەشقەر قۇرائلىق ساقچى قىسمىدىن قىرىقتىن ئارتۇق كىشى تۆرت تىك ئۇچار ئايروپىلان، بەش ئاپتوموبىل، ئوتتۇز تۆگە بىلەن تەكلىماكان چۆللىگىگە كىرىپ قۇرائلىق ئۇرۇش قىلىپ يوشۇرۇنغان ئۇيغۇر ياشلارنى تۇتماقچى بولغان. بىر نەچچە كۈندىن كېيىن بەش نەپەر ئۆلۈكنى كۆتۈرۈپ ئاران قېچىپ چىققان.

بۇ يىل ئون ئىككىنچى مارت كۈنى شەرقى تۈركىستاننىڭ قورچاق رەئىسى ئابدۇلئەھەت ئابدۇرىشىت بىلەن ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش ئارمىيىسى باش قوماندانى جاڭ ئون نەچچە كىشى بىلەن ئۈچىنچى دىۋىزىيە ئالتىنچى پولكىغا زىيارەتكە كەلگەندە ئۇلار ئولتۇرىدىغان چوڭ ئۆستەلنىڭ كۆۋرۈگىنىڭ ئاستىغا ئورۇنلاشتۇرۇلغان مۇددەتلىك بومبا يېرىم سائەت ئىلگىرى پارتلاپ باشقا بىر خىتاي ئۆلگەن. ساق قالغان ئەمەلدارلار دەرھال قېچىپ كەتكەن.

بۇ يىل تۆتىنچى ئاينىڭ ئۈچىنچى كۈنى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ كېرىيە ناھىيىلىك ھۆكۈمەت پىلانلىق تۇغۇت پونكىتى نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋېتىلگەن.

بۇ يىل بىرىنچى ماي كۈنى ئاقسۇ ۋىلايىتىنىڭ ئاۋات ناھىيىسىنىڭ بازار ئىچىدىكى تاملارغا ھۆكۈمەتكە قارشى كۈچلەر تەرىپىدىن «خىتايلار شەرقى تۈركىستاندىن چىقىپ كەتسۇن» ، «يوقالسۇن كوممۇنىست دىكتاتورىسى» ، «ياشىسۇن چىچەنىستان ئىنقىلاۋى» دېگەنگە ئوخشاش شوئارلار چاپلانغان. كىچىدە ئۇلارنى كۆرۈپ قېلىپ تۇتماقچى بولۇپ كەلگەن ئىككى ساقچى ئۆلگۈچە تاياق يەپ ھوشسىزلىنىپ يېتىپ قالغان. ھۆكۈمەت شوئار چاپلىغانلارنى ئىزدەپ قاتتىق سۈرۈشتە قىلماقتا.

شەرقىي تۈركىستاندا يەنە دەھشەتلىك تۇتقۇن باشلاندى

96 ا- يىلى 4- ئاينىڭ 17- كۈنىدىن باشلاپ يۈز كۈنلۈك تازىلاش ھەرىكە- تى باشلانغان. ختاي دىكتاتۇرا ئورگانلىرى چىن بۆلگىلىرىدە ئەتكەسچى، ھىروئىنچى، شەھ- ۋانىي يەرئاستى كىلوبلارنى تۇتقۇن قىلغان بولسىمۇ، شەرقىي تۈركىستاندا ئۈزۈندىن پىلانلىغان مىللىي بۆلگۈنچى، پانتۈركىست، پانئىسلامىست نامى ئاستىدىكى سىياسىي كۆز قاراشتىكىلەر نى قولغا ئېلىشقا باشلىدى. دەسلەپكى مەلۇماتلارغا ئاساسلانغاندا، شەرقىي تۈركىستان خەلق پارتىيىسى ۋە ئىسلام پارتىيىسىنىڭ ئاشكارىلانغان ئىككى مىڭغا يېقىن ئەزاسى قولغا ئېلىنغان بەشىنچى ئاينىڭ ئاخىرىغا قەدەر ئون بەش مىڭغا يېقىن شەرقىي تۈركىستانلىقنىڭ تۇتۇلغان- لىقى، رايون ۋە ۋاقىت خاراكتېرلىق ھەربىي ھالەتلەرنىڭ ھازىرغىچە داۋام قىلىۋاتقانلىقى، قەشقەر، ئاقسۇ، ئۈرۈمچى تاشيوللىرى قاتتىق تەتىپ قىلىنىۋاتقانلىقى ۋە مەسچىتلەرنىڭ ئالدىدا مەخپىي ساقچىلارنىڭ نازارەت قىلىۋاتقانلىقى خەۋەر قىلىنىدى. ختاي ساقچىلىرى پەقەت قاراقاش ناھىيىسىدىلا يۈز ئون تۆرت كىشىنى تۇتقانلىقىنى ئاشكارىلىدى.

ئۈرۈمچىگە تۇتۇلغان بالىسىنى ئىزلەپ كەلگەن بىر كىشى: «ئوغلۇمنى كېچىدە ئىككى ماشىنا ۋە ئۈچ موتوسىكلىتتا يىگىرمىدەك ختاي ساقچىسى كېلىپ تۇتۇپ كەتتى، سورىغانلارغا ئوغلۇم سودىگەرچىلىككە كەتتى-دە يەسەن دېدى» دەپ ئەھۋال ئىنكاس قىلدى.

تۇتۇلغانلارنىڭ ھېچبىرىگە قانۇنىي رەسمىيەت بېجىرىلمىگەن ۋە تۇتۇش بۇيرۇقى قەغەزى تاپشۇرۇلمىغان.

ختاي بىلەن روسىيە ئىمزالىغان 13 ماددىلىق شەرتنامە

(پېكىن تېلېگراممىسى - سىنگاپور بىرلەشمە ساباھ گېزىتى خەۋىرى)

ختاي تاشقى ئىشلار مىنىستىرى چەن چىچەن بىلەن روسىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرى فولماكوپ، ئۆز دۆلەتلىرىگە ۋاكالىتەن تۆۋەندىكى ئون ئۈچ ماددىلىق شەرتنامىنى ئىمزالىدى:

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى مەخپىي تېلېفون ئىسسىق لىنىيىسى ئورنىتىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى بىلىم پاتېنت ھوقۇقىنى قوغداش، ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى كائىنات بوشلۇقىدا تىنچلىق ئۈچۈن ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى يادرو ئېنېرگىيىسىدە تىنچلىق ئۈچۈن ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى ئېنېرگىيە مەنبەلىرىنى ئېچىشتا ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى چەتئەل پىرېۋوتى مەنبەسىدە بىرلىكتە ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى شەڭكەي كۆلى تەبىئىي قوغداش رايونىدا ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى يولسىزلىق رىقابىتى ۋە مونوپولىيەگە قارشى ھەرىكەتلەردە ھەمكارلىق ئالماشتۇرۇش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى بۇ يىللىق ئىقتىسادىي سودىدا ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى ئىمپورت - ئېكسپورت تاۋارلىرىنىڭ سۈپەت ئۆلچەملىرى ھەققىدە ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى زەھەرلىك بۇيۇم ۋە دورىلارنى قانۇنسىز يۆتكەش ھەمدە تالايمىتان ئىشلىتىشنى توختىتىش ھەققىدە ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى تەنتەربىيە، ساياھەت كومىتېتلىرىدا ھەمكارلىشىش.

ختاي- روسىيە ھۆكۈمەتلىرى يادرو قوراللىرى بىخەتەرلىك ساھەسىدە ھەمكارلىشىش.

قاتىل ۋە جەسەت

1996 - يىلى 5 - ئاينىڭ 11 - كۈنى ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبى ئازاتلىق يولىدىكى دوڭكۆۋرۈك ئەتراپىدا كۆرەگىلىسگەن بىر مىنىبۇس شوفىرى يەتتە ياشلىق بىر ئۇيغۇر بالىسىنى ماشىنىسىدا دەسسىۋەتكەن ۋە ئارقىدىنلا يەنە بىر قېتىم دەسسەپ قاچماقچى بولغاندا كىشىلەر تەرىپىدىن تۇتۇۋېلىنغان. نەق مەيدانغا كەلگەن خىتاي ساقچىلىرى ھېچ ئىشنى سۈرۈشتۈرمەيلا خىتاي شوفىرنى قۇتقۇزۇۋېلىپ قاچماقچى بولغاندا خەلق تەرىپىدىن قورشىۋېلىنغان ساقچىلار جىددى خەۋەر بىرىپ ئەسكەر يۆتكەپ كېلىپ قانۇننى سۈرۈشتە قىلغان بىگۇناھ ئۇيغۇر ياشلىرىدىن ئون ئىككىسىنى تۇتۇپ كەتكەن. قاتىل خىتاينى قۇتقۇزۇش يولىدىكى بۇ ھەربى ھالەت تۇتقۇندا نارسىدە بالىنىڭ جەسىدى كوچىدا ئىگىچاقسىز قالغان.

ھېيتگاھ مەسچىتىنىڭ ئىمامى پىچاقلاندى

1996 - يىلى 5 - ئاينىڭ 12 - كۈنى يەكشەنبە سەھەردە ئوغلى بىلەن بىللە بامدات نامىزىغا كېتىۋاتقان ھېيتگاھ مەسچىتىنىڭ ئىمامى ھارۇنخان ھاجى نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن پىچاقلىنىپ كوچىغا تاشلاپ قويۇلدى. ئوغلىمۇ ئېغىر يارىلاندى. ھۆكۈمەتنىڭ جىددى ئىشتىياقى بىلەن تەشەببۇسكى بىر دوختۇرخانىدا ئۆلۈمدىن قۇتقۇزۇۋېلىنغان ھارۇنخان ئىلگىرىمۇ يۇشۇرۇن كىشىلەر تەرىپىدىن كۆپ قېتىم ئۆلۈم تەھدىتىگە ئۇچرىغان بولۇپ، چىنىلارنىڭ ئاتالمىش دىنى تەشكىلاتلىرىدا مۇھىم ۋەزىپىلەرنى ئۆتىگەن ۋە خەلق تەرىپىدىن دىن ۋە مىللى مەنپەئەتلەرنى ساتقىنى سۈپىتىدە ئەيىپلەنمەكتە. ئۇنىڭ ئوغلى قۇتقۇزۇلماي ئۆلدى.

قىمارسكار قاسساپ

بۇ يىل 5 - ئاينىڭ 8 - كۈنى قەشقەر شەھەر كىرە مىباغ بازىرىدا قاسساپچىلىق قىلىدىغان بىر كىشى ھۆكۈمەت بازار باشقۇرۇش ئەمەلدارلىرىنىڭ ھەر كۈنى پارىخورلۇق بىلەن بوزەك قىلىشىغا چىداپ تۇرالماي، بىر پۈت قوي گۆشىنى گەپ قىلمايلا كۆتۈرۈپ ماڭغان ھەمدە يالۋۇرساھا قارىماي تىلگەن بازار باشقۇرۇش خادىمى ئەركىنىنى كانارىئالدىدىلا پىچاق بىلەن بوغۇز لاپ ئۆلتۈرىۋەتتى. ھۆكۈمەت زوراۋانلىقلىرىغا قانلىق قىساس ئارقىلىق قارشى چىققان قاسساپ خىتاي قانۇن ئورگانلىرى ئالدىدا ھۆكۈمەت خادىملىرىنىڭ زورلۇق-زومبۇلۇقلىرىنى پاش قىلىپ كەسپداشلىرىنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشتى.

ئۈرۈمچى كوچىسىدىكى قوراللىق توقۇنۇش

1996 - يىل 5 - ئاينىڭ 5 - كۈنى ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبى ئازاتلىق يولى شەھەرلىك يېمەكلىك شىركىتىنىڭ ئۇدۇلىدىكى كوچا ئىچىدە بىر مەيدان قوراللىق توقۇنۇش چىقتى. خىتاي ھۆكۈمەت ئەسكەرلىرى كېچىدە مەھەللىدىكى بىر ئۆينى قورشىۋېلىپ، نامى ئاشكارىلانمىغان يوشۇرۇن تەشكىلات ئەزالىرىنى تۇتماقچى بولغاندا توپلانغان ئۇيغۇر ياشلىرى قوراللىق قارشىلىق كۆرسىتىپ ئىككى خىتاي ئەسكىرىنى ئېتىپ ئۆلتۈردى. بىرنەچچە سائەت داۋام قىلغان شىددەتلىك ئېتىشىشتا ھەر ئىككى تەرەپتە زامانىۋى قوراللارنىڭ ئاۋازى توختىمىدى. ئاخىرىدا قارشىلىق كۆرسەتكۈچى ئىككى ئۇيغۇر يىگىتى شېھىت بولدى. باشقا بىر ئۇيغۇر ئايالنىڭ بىلىگىگە خىتاي ساقچىلىرىنىڭ ئوقى تەگدى. يارىدار بولغان قىساسچىلار خىتاي ساقچىلىرىنىڭ قولىغا تىرىك چۈشتى. ئۈرۈمچىدىن كېيىن تەشكىلاتنىڭ يوشۇرۇنغان رەھبەرلىرىدىن ھىساپلانغان، ئۈرۈمچى يەنئەن كوچىسىدا ئولتۇرۇشلۇق تۇرپانلىق ئابدۇرېھىم ئىسىملىك يىگىت ئۈرۈمچى خېمىيە زاۋۇدى ئائىلىلىكلەر بىناسىدىكى يوشۇرۇنغان ئۆيىدىن يۈزدەك خىتاي ئەسكىرىنىڭ قوراللىق قورشاۋى ئىچىدە قولغا ئېلىندى. خىتاينىڭ جازا ئورگانلىرى تەشكىلاتنىڭ باشقا ئەزالىرىنى تۇتۇش ئۈچۈن قولغا ئېلىنغانلارنى كېچە-كۈندۈز دەھشەتلىك قىيىن-قىستاق بىلەن سوراق قىلماقتا.

قىساسچىلار تەسادىپ قولغا چۈشۈپ قالدى

بۇيىل بەشىنچى ئاينىڭ بېشىدا ئۈرۈمچى ئىتتىپاق تىياتىرىنىڭ ئارقىسىدىكى دۆلەت مۇداپىئە سانائىتى مېھمانخانىسىنىڭ ياتىقىدا يېتىپ جايلاردىن كېلىدىغان سەپداشلىرىنى كۈتىۋاتقان تۆرت نەپەر قىساسچى تەشكىلات ئەزالىرى مېھمانخانىدىن ئايرىلىش پەيتىدە ئۈچ سومكىغا قاچىلانغان قورال، ئوق ۋە پارتلاتقۇچ بومبىلار بىلەن بىللە خىتاي ئەسكەرلىرىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغان. ئاقسۇ رايونىدىن كەلگەن بۇ ياشلار ئۈرۈمچىدە چوڭ كۆلەمدە پارتلىتىش ۋەقەسىگە ھازىرلانغان بولۇپ، قوراللار قاچىلانغان سومكىلارنىڭ ئۈستىنى ياتاقتىكى كىرلىكلەر بىلەن ياپقان. مېھمانخانا كۈتكۈچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ كىرلىكلىرىنى ئېلىۋېلىش ئۈچۈن قولىنى ئۇزۇتۇپ قوراللارنى كۆرۈپ قالغان ۋە خىتاي ساقچىلىرىغا مەلۇمات بەرگەن. قىساسچى ياشلارنىڭ زامانىۋى قوراللار بىلەن قورقۇنچلۇق پارتلىتىش سۇيىقەستىگە ھازىرلانغانلىقىنى يۇقۇرىغا دوكلات قىلغان خىتاي ساقچىلىرى قورال مەنبەلىرىنى جىددى سۈرۈشتۈرمەكتە.

ئاقسۇ رايونىدىكى قارشىلىق داۋاملاشماقتا

بۇيىل بەشىنچى ئاينىڭ ئون يەتتىسى شەرقى تۈركىستاننىڭ كۇچار، توقسۇ، كەلپىن ناھىيىلىرىدىكى ئۈچيۈزدىن ئارتۇق ئۇيغۇر پىدائىي ياشلارنىڭ زامانىۋى قوراللار بىلەن قوراللىنىپ، گۇرۇپپىلارغا بۆلۈنۈپ ئۈچتۇرپاندىكى چېگرا بۇيىغا قاراپ ھەرىكەتلىنىۋاتقانلىقىنى سەزگەن خىتاي ھۆكۈمرانلىرى دەرھال ئۇرغۇن ئەسكەر يۆتكەپ قورشاش بۇيرۇقى چۈشۈرگەن. ئۈچتۇرپان بىلەن كەلپىننىڭ ئارىسىدىكى ئاقيار يېزىسى ئەتراپىدا خىتاي ئەسكەرلىرى بىلەن تۇتۇنۇشقان بىر گۇرۇپپا پىدائىي ياشلار پىلىمۇت ۋە مىلتىقلار بىلەن ئوق ياغدۇرۇپ، خىتايلارنىڭ يولىنى توسۇپ باشقا گۇرۇپپىلارنىڭ چېكىنىشى ئۈچۈن مۇداپىئە ئورۇشى قىلغان.

ئىككى كۈن داۋام قىلغان شىددەتلىك ئېتىشىشتىن كېيىن بىنا ئىچىدە قورشىلىپ قالغان پىدائىيلار دۈشمەننىڭ يۈزلەرچە ئەسكىرىنى ئۆلتۈرگەن. خىتاي ئەسكەرلىرى بىناغا قارىتىپ زەمبىرەك ئېتىپ ئىككى پىدائىي ياشنى شېھىد قىلغان. بىرنەچچىسى ئېغىر يارىدار بولۇپ خىتايلارنىڭ قولىغا چۈشكەن. ئەسىر چۈشكەن بىر پىدائىي ياش خىتايلارنىڭ سورىقىغا «ئەگەر بىز ئافغانىستان، بوسنا، چېچەنلەردەك شارائىتلارغا ئىگە بولساق، بىر ئاي ئىچىدە مەخسىدىمىزگە يېتەتتۇق» - دەپ جاۋاپ بەرگەن.

تارقاتلاشقان باشقا گۇرۇپپىلار بىلەن خىتاي ئەسكەرلىرى ئوتتۇرىسىدىكى قوراللىق ئۇرۇشلار بۈگۈنگىچە داۋام قىلماقتا.

خىتاي- روسىيە قورال سودىسى

سىنگاپۇر بىرلەشمە ساباھ گېزىتىنىڭ ياپۇنىيە چەنجىڭ خەۋەر ئاگېنتلىقىغا ئاساسلىنىپ بەرگەن خەۋىرى:

يېلتسىنگە ھەمرابولوپ خىتاينى زىيارەت قىلغان روسىيە دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرلىكىنىڭ بىر ئەمەلدارى: «خىتاي ۋە روسىيە ئوتتۇرىسىدىكى ھەربىي ھەمكارلىقىمىز، بۇرۇن ئىمزالانغان خىتاينىڭ روسىيەدىن يەتمىش ئىككى دانە "سو- يىگىرمە يەتتە" ماركىلىق بومباردىمانچى ئايروپىلان سېتىۋېلىش (بۇنىڭ يىگىرمە ئىككىسى ئالىقاچان تاپشۇرۇلغان) كېلىشىمىدىن باشقا، يېقىندىن توختاملاشقان خىتاينىڭ روسىيەدىن سۇ ئاستى ھەربىي پاراخوتلىرى، راكېتادىن مۇداپىئەلىنىش سىستېمىلىرى ۋە ئەڭ يېڭى تېپتىكى بومباردىمانچى ئايروپىلانلار سېتىۋېلىش قاتارلىق تۈرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ» - دېدى.

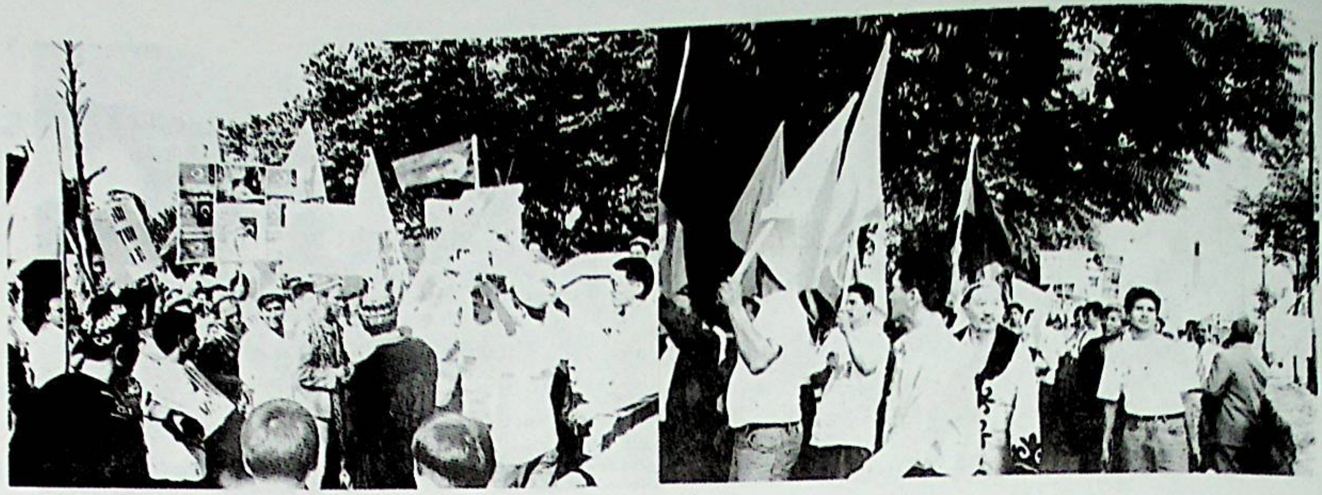

ب د ت رايوندىكى ھەيۋە تلىك نامايىش

ب د ت خابىتات رايونى مەركىزى باغچىسىدا

ختاي كونسولخانىسى ئالدىدا

Zincirli protesto

پوتون ب د ت رايونى شەرقى توركىستان داۋاسى ئىلكىدە

ب د ت رايونىدا مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش

شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ شىكايەت يىغىنى

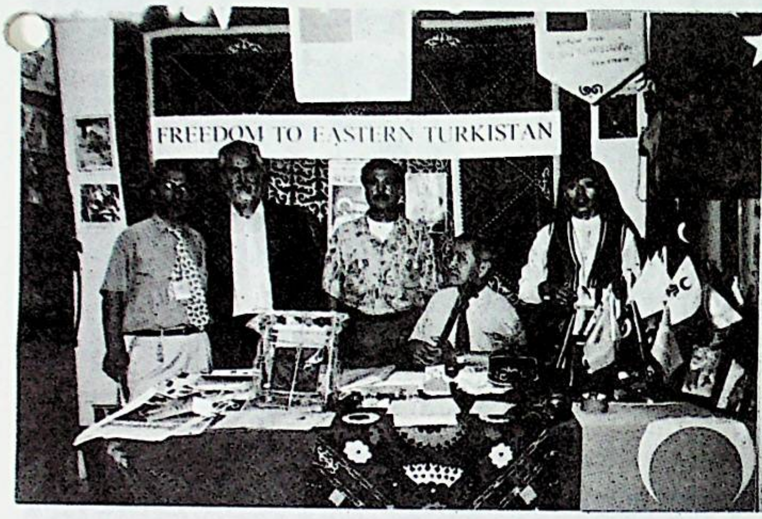

ب د ت دا شەرقىي تۈركىستان كۆرگەزمىسى

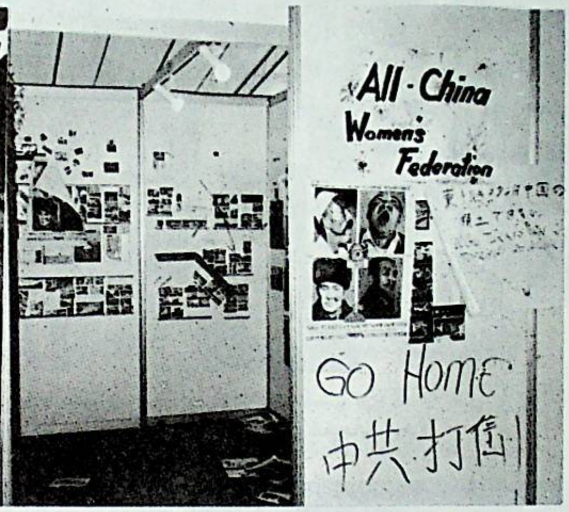

خىتاي هۆكۈمىتىنىڭ كۆرگەزمە بۆلۈمى

خىتاي هۆكۈمرانلىرىنىڭ ئاتوم يادرو سىنىقىغا قارشى نارازىلىق

ق. خوجامبەردى.

1995 - يىلى 06.01. ئالمۇتا شەھىرى:

خەلقئارا شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇنلاشتۇرۇش كېڭىشىنىڭ نىزامنامىسى (لايىھە)

(خ.ئا.ش.ت.ئۇ.ك)

(1995 - يىلى 1 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ئالمۇتادا مۇھاكىمە قىلىنغان)

بىز بىرلىشىپ شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى، ئۇيغۇرلارنىڭ دۆلەتلەر ئىتتىپاقى (ۋە باشقا-لىرى ئاساسىدا تەشكىللەنگەن) ئىش. ت خەلقىنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقى، دېمو-كراتىيە ۋە ئىنسان ھوقۇقى ئۈچۈن كۈرەش پائالىيىتىنى قوللاپ-قۇۋۋەتلەپ، ۋە 1992 - يىلى 12 - 14 - دېكابىردا ئىستانبۇل شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن دۇنياۋى شەرقىي تۈركىستان مىللىي قۇرۇلتاينىڭ قارارلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى مەقسەت قىلىپ؛

ئاساسەن ۋەتەندىن تاشقىرىدىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ تەشكىلاتلىرىنى ۋە مەلۇم ئۇيۇشتۇرۇش ۋە بارلىق بىرلىكتە پائالىيەت ئۆتكۈزۈۋاتقان، بەلگىلىك تەلەپكە ئىگە شەخسلەرنى ئۇلۇغ غايىگە بىرلەشتۈرۈش، سەپەرۋەرلىك ۋە ئۇلارنىڭ پائالىيەتلىرىنى خەلقئارا دائىرىدە ئۇيغۇنلاشتۇرۇشنى مەقسەت قىلىپ؛ «ب د ت نىڭ» ئىنسان ھوقۇقىنىڭ ئومۇمىي يۈزلۈك دېكلاراتسىيىسى»نى ۋە «ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىي ھوقۇقلار توغرىسىدىكى خەلقئارا پاكت»، «سىياسىي ۋە پۇقرالىق ھوقۇقلار توغرىسىدىكى خەلقئارا پاكت»نىڭ ئاساسىي پرىنسىپلىرىغا ۋە ۋەكالەتسىز مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ نىزامنامىسىغا رىئايە قىلىپ، ئاپتونومىيە تەشكىللەش ھوقۇقى- ئەركىنلىك ۋە ئومۇمىي ئىنسانىي قەدرىيەتلەرنىڭ باراۋەرلىكى ئاساسىدا خەلقئارا جەمئىيەت بىلەن تەڭلىك، دوستلۇق ۋە ئىناقلىق ئاساسىدا ھەمكارلىشىش قارارىمىزنىڭ چېكىنىش ... ئىشلىرىدا ياردەم بېرىپ خەلقئارا شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇنلاشتۇرۇش كېڭىشىنى تەشكىللەش قارار قىلىنغان مەقسەت ۋە ئۆز قۇرۇلمىسىغا ئاساسەن قۇرۇلدى.

I. ئومۇمىي قائىدىلەر.

1.1. خەلقئارا شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇنلاشتۇرۇش كېڭىشى (بۇنىڭدىن كېيىن خ.ئا.ش.ت.ئۇ.ك) شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىنىڭ ئىجتىمائىي ۋە سىياسىي تەشكىلى، ئۆز-ئۆزىنى ئىدارە قىلىدىغان تەشكىلاتتۇر. خ.ئا.ش.ت.ئۇ.ك - مەزكۇر نىزامنامىغا تايىنىپ مەقسەت ۋە ۋەزىپىلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن، ئىختىيارىي ئاساستا چەتئەللەردىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ تەشكىلاتلىرىنى ۋە مۇستەقىل ئىشلەۋاتقان پائالىيەت ئۆتكۈزۈۋاتقان ئىتتىپاققا بەلگىلىك شەخسلەرنى بىرلەشتۈرىدۇ، ئۇيغۇنلاشتۇرىدۇ،

ۋە ئۇلارغا ياردەملىك قىلىدۇ.

1.2. خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك. مەزكۇر نىزامنامىدا جەمئىيەتنىڭ مەخسىتى ۋە ۋەزىپىلىرى ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى پائالىيىتىدە دېموكراتىيە ۋە پارلامېنتلىق پرىنسىپلارغا ئاساسلىنىدۇ.

1.3. خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك. ئۆز پائالىيىتىنى ئەلىدىكى پائالىيەت بىلەن ئۇيغۇنلاشتۇرۇپ دۆلەتلەرنىڭ قانۇنلىرىغا ئاساسلانغان ھالدا ئۆز ئەزالىرىنىڭ نىزامنامىدىكى ئۈچۈن ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ.

1.4. خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك: ب.م.ت نىڭ «ئىنسان ھوقۇقىنىڭ ئومۇمىي دېكلاراتسىيىسى» ۋە شۇنىڭ ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىي ھوقۇقلار توغرىلىق خەلقئارا پاكتى. سىياسىي ۋە پۇقرالىق ھوقۇقلار توغرىلىق خەلقئارا پاكتلارغا ۋە ب.م.ت نىڭ نىزامنامىسىغا ئاساسلىنىدۇ.

1.5. خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك خەلقئارا سىياسىي سەھنىدە دۇنيادىكى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى سىياسىي ئاساستا بىر بولۇپ بىر ئورگانى ~~ھېسابلىنىدۇ~~. مۇستەقىللىق ھوقۇقىغا ئىگە بارىدۇ.

1.6: خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك نىڭ ئورنى:

ئا: ئاستانىسى

ب: مەركىزى. ئالمۇتا شەھىرىدە.

II.

خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك نىڭ مەخسىتى ھەم ۋەزىپىلىرى.

ئا:- خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك نىڭ ئاساسىي مەخسىتى

2.1. شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن كۈرەش.

ب: خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك نىڭ ۋەزىپىلىرى.

2.2. دۇنيادىكى مەۋجۇت خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك نى تەشكىل قىلغان شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ تەشكىلاتلىرىنى، مەزكۇر نىزامنامىدا ئوتتۇرىغا قويۇلغان بىرلىكتە مەخسەت ۋە ۋەزىپىلەرنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئىشلەشلىرى سىياسەت بىلەن بىرلەشتۈرىدۇ. باشقا ئىشلار ئۈچۈن ئۇيۇشتۇرىدۇ. ئۇلارغا يېقىن ياردەم قىلىدۇ.

2.3: خ.ئا.ئى.ت.ئۇ.ك. بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ «ئىنسان ھوقۇقلىرىنىڭ ئومۇمىي دېكلاراتسىيىسى»، ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىي ھوقۇقلار توغرىلىق ۋە سىياسىي ھەم پۇقرالىق توغرىلىق خەلقئارا پاكتلاردا

ۋاكالەتچى مىللەتلەرنىڭ تەشكىلاتىنىڭ نىزامنامىسىغا ئىلاۋە قىلىنغان ئاساسىي
پىرىنسىپلارنىڭ شەرقىي تۈركىستانغا تولۇق تەتبىق قىلىنىشى ئۈچۈن لازىم
بولغان چارە-تەدبىرلەرنى ئويۇشتۇرىدۇ.

2.4 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. - خ.خ.ج نى ئەمەلىيەتتە شەرقىي تۈركىستان-
دىكى سىياسىي ھوقۇقىنى، مەدەنىي، ئىقتىسادىي، ھەربىي ۋە تەشۋىقاتى
مۇستەملىكىچىلىك جەھەتلەردىكى ئىشلىتىش سىياسىتىنى بىۋاسىتە ئۆزى،
ياكى ئۇلار ئارقىلىق تەتقىق قىلىدۇ. ئۇلارنى توغرىلىق چۈشەنچىلەر دۇنيا جامائەت
چىلىكىگە، ب.د.ت. تەشكىلاتىغا، مۇناسىۋەتلىك خەلقئارا تەشكىلاتلارغا
خەۋەردار قىلىدۇ.

2.5 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. ئۆزىنىڭ سىياسىي مەقسەتلىرىنىڭ ئومۇمىي مەنپەئەتىگە ماس كېلىدىغان
ئەمەلىي قانۇنى ئۈچۈن چارە-تەدبىرلەرنى ئويۇشتۇرىدۇ.

2.6 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى ئۈچۈن لازىم
بولغان كادىرلارنى تەييارلاش ئىشىنى قولغا كەلتۈرىدۇ.

2.7 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى ئۈچۈن لازىم
بولغان ئىلمىي، مەدەنىي، ئىقتىسادىي، تارىخىي تەتقىق قىلىش مەركەزلىرىنى
تەتقىقات ئىنستىتۇتلىرىنى بەرپا قىلىدۇ، گېزىت، ژۇرنال ۋە كىتابلارنى
نەشر قىلىدۇ.

2.8 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. بىۋاسىتە ئۆزى ياكى مۇناسىۋەتلىكلەر ئارقىلىق شەرقىي تۈركىستان
تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان مۇناسىۋەتلىك بولىدىغان خەلقئارا ئىتتىپاق ھەمكارلىقىنى ئويۇشتۇرىدۇ.

2.9 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك : شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان
بىرلىشىپ كومىتېت بىلەن بىۋاسىتە ئويغۇنلاشتۇرۇش ئىشىنى ئېلىپ بارىدۇ.

III

خ.ق.ش.ت.ئ.ك نىڭ تەشكىلىي تۈزۈلۈشى.

3.1 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. ئۆزىنىڭ تەشكىلاتلىرى بىلەن بولۇپ ئىسلامىيەتلەرگە
جامائەت تەشكىلاتى قىلىدىغان، ئۆزىنى ئېتىراپ قىلغۇچى ۋە ئۆزىنىڭ مەقسەت
ۋەزىپىلىرىنى قوللىغۇچى بارلىق جامائەت بىرلىشىپ ۋە شەخسلەردىن
تەشكىل قىلىنىدۇ.

3.2 : خ.ق.ش.ت.ئ.ك. ئۆزىنىڭ بايرىقى، گىمنى، گېربى، ئىمبلېمىسى،
ۋە باشقا بەلگە نىشانلىرىغا ئىگە بولىدۇ.

4. خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ ئالىي ئورگانلىرى.

4.1 خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ ئالىي ئورگىنى مەجلىسى.

نۆۋەتتىكى مەجلىسى خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېت تەرىپىدىن ئىككى يىلدا بىر قېتىم چاقىرىلىدۇ. پەۋقۇلئاددە مەجلىسى خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ سىياسىي. ئىجرائىي كومىتېت تەشەببۇسى بىلەن ياكى ئەزالىرىنىڭ ئومۇمىي (سوبىكتلىرىنىڭ) 1/3 تە تەلىپى بىلەن چاقىرىلىدۇ.

4.2 :- خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ مەجلىسى:

نىزامنامىسىنى قوبۇل قىلىدۇ. ئۇنىڭغا ئۆزگەرتىش ۋە تولۇقلىمىلارنى كىرگۈزىدۇ. ھەم شۇنىڭدەك رەئىسىنىڭ تەكلىۋى بىلەن سىياسىي. ئىجرائىي كومىتېتنىڭ باش كاتىپىنى تەستىقلايدۇ. خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ ئەزالىرىنى (سوبىكتلىرىنى) قوبۇل قىلىش ۋە چاقىرىۋېلىش مەسىلىرىنى ھەل قىلىدۇ.

سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېتنىڭ تەركىبى ئىشتاتىنى ۋە مالىيەسىنى تەستىقلايدۇ. خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ رەئىسلىرىنى تەستىقلايدۇ. ھەم توختىشى ھەققىدە قارار قوبۇل قىلىدۇ.

4.3: مەجلىس، ئەگەر ئۇنىڭ ئىشىغا ھەممە ئەزالارنىڭ (سوبىكتلارنىڭ) ئۈچتىن ئىككى قىسمى ئىشتىراك قىلىۋاتقان بولسا، قانۇنلۇق دەپ ھىسابلىنىدۇ. بارلىق قارارلار ئاددىي كۆپچىلىك ئاۋاز بىلەن قوبۇل قىلىنىدۇ. ھەربىر ئەزا (سوبىكت) ئۈچۈن قانۇنى ۋە تەرتىپنى بەجىرلىشى لازىمدۇر.

4.4: خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ رەئىسى مەجلىسنىڭ ئەجلىسىدا ئوچۇق - ئاددىي كۆپچىلىك ئاۋاز بىلەن تۆت يىللىق مۇددەتكە سايلىنىدۇ. ئۇ - خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ ئالىي لاۋازىملىق شەخسى بولۇپ ھېساپلىنىدۇ.

4.5: خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ ھوقۇقلىرى.

مەجلىستە ھېساۋات بېرىدۇ. خ.ك.ش.ت.ئو.ك نىڭ ئومۇمىي رەھبەرلىكىنى ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ. نىزامنامىدا بەلگىلەنگەن مەخسەت ۋە ۋەزىپىلەرنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا بارلىق ئەزالارنىڭ (سوبىكتلىرىنىڭ) پائالىيىتىنى ئۇيۇشتۇرىدۇ. خ.ك.ش.ت.ئو.ك نامىدىن خەلقئارا سەھنىدە مۇناسىۋەتلەرنى، باشقا تەشكىلاتلار بىلەن ئالاقە قىلىدۇ. خ.ك.ش.ت.ئو.ك نامىدىن ~~خەلقئارا~~ دەۋلەت رەھبەرلىرى بىلەن، خەلقئارا تەشكىلاتلار بىلەن ئىمزالايدۇ. شەرتنامە، كېلىشىم ۋە باشقا ھۆججەتلەرگە ئىمزا قويىدۇ. سىياسىي. ئىجرائىي كومىتېتقا رەھبەرلىك قىلىدۇ.

4.6. سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېت.

ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ مەجلىسلىرى ئارىلىقىدا، ئۇنىڭ سىياسىي ئىشلىرىنى بېجىرىش ۋە ئۇيۇشتۇرۇلۇشىدىكى ئورگىنى.

سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېت مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ ھازىرقى باشقا تىپلىرى تەرىپىدىن بىرلىك، ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ رەئىسى تەرىپىدىن تەكلىپ قىلىنغان ئۇنىڭ تەشكىلىي گۇرۇپپىسى تەركىبىدە تاللىنىدۇ.

ئىنتىزام ۋە پىلان ئاساسىدا، ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ رەئىسى ۋە باشقا تىپ تەرىپىدىن بېرىلگەن ۋەزىپىلەرنى بېجىرىدۇ.

4.7. سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېتنىڭ ۋەزىپىسى ۋە ھوقۇقى.

ئىنتىزام بويىچە توختىغان مەجلىس - ۋەزىپىلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئورۇنلاشتۇرىدۇ. بويىچە ج.ت.تى.ق.ئو.ك ئەزالىرىنى ئۇيۇشتۇرۇش ۋە تەشكىلىي ئىشلارنى ئىشلەپ بارىدۇ. مەجلىس قارارلىرىنى ئورۇنلاشنى تەشكىللەيدۇ ۋە تەشكىللەشتۈرىدۇ. ۋە ئەزالارنىڭ قارارلىرى، بېجىرىلىشىنى نازارەت قىلىدۇ.

ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ رەئىسىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئىشلەپ چىقىدۇ.

ئەزالىرى رەئىسى تەرىپىدىن تاللىنىدۇ، ئاتالغۇسىنى يازىدۇ.

- ئۇ ۋە تۈرلۈك مەجلىسلەرنىڭ ئېچىلىش ۋاقتىنى، جايىنى ۋە كۈنى تەرتىپىنى بەلگىلەيدۇ.

- ئەزالارنىڭ (سوبىكتۇللۇق) مەجلىسنىڭ ~~بەلگىلىگەن~~ ۋە كەلگەن نۇسخىنى بەلگىلەيدۇ.

ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ ئىچكى ۋە تاشقى ئەھۋالات ۋە مەسىلىلەرنى قوزغايدۇ.

4.8. باشقا تىپ ج.ت.تى.ق.ئو.ك رەئىسىنىڭ تەكلىپى بىلەن مەجلىستە تەشكىلىي ئىزاھات ساقلىنىدۇ، ۋە ج.ت.تى.ق.ئو.ك رەئىسىنىڭ ئورۇنباسارى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

باشقا تىپنىڭ ۋەزىپىسى ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ رەئىسى ئىنتىزام دائىرىسىدە بەلگىلىنىدۇ.

4.9. باشقا تىپنىڭ ۋەزىپىسى ۋە ھوقۇقى.

سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېتنىڭ ئىشلىرىنى تەكشۈرىدۇ ۋە ھەم باشقۇرىدۇ.

سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېتنىڭ تەركىبىنى، تەشكىلىي ئىشلار ۋە تەشۋىقات ئىشلىرىنى ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ رەئىسىگە تەكلىپ قىلىدۇ.

ئىزاھاتلىق قىسىم ج.ت.تى.ق.ئو.ك نىڭ رەئىسىگە سىياسىي - ئىجرائىي كومىتېتنىڭ ئىشلىرى توغرۇلۇق ھېسابات بېرىدۇ. ئىنتىزامدا باشقا تىپ سالىپ ج.ت.تى.ق.ئو.ك باشقا تىپنىڭ ئاساسىي جەھەتتىكى بويىچە ھوقۇقلۇق بولۇشلىرىنى تەشكىل قىلىدۇ.

مەجلىس ۋە خ.ج.ئى.ت.ئو.ك نىڭ رەئىسى تەرىپىدىن چىقىرىلغان قارارلارنىڭ ئىجرا قىلىنىشىنى نازارەت قىلىدۇ.

V. خ.ج.ئى.ت.ئو.ك ئەزالىرى.

(سوبيېكتلىرى) ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى ۋە ھوقوقى:

1. ئى: خ.ج.ئى.ت.ئو.ك، تەركىبىدىكى ئۆزلۈك نىزامنامىسىنى ئېتىراپ قىلىدىغان، خەلقئارا قوبۇل قىلىنغان دېموكراتىيە ۋە ھوقوق پرىنسىپلىرىغا رىئايە قىلىدىغان دۇنيادىكى شەرقى تۈركىستان تەشكىلاتلىرى، جەمئىيەتلىرى، ئۆز ئەزالىرىنىڭ ئومۇمى يىغىنىنىڭ قارارىغا ئاساسەن مەخسۇس ئىلتىماس قىلىپ، مەجلىستە قوبۇل قىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك ھەربىر ئىلتىماس ئەزا بولۇشنى خالىسا، ئۇلار رەئىسىيەسى. ئىجرائى كومىتېت قوبۇل قىلىدۇ.

5,2 خ.ج.ئى.ت.ئو.ك ئەزالىرىنىڭ (سوبيېكتلىرىنىڭ) نىزامنامىسى (ئاساسى ھۆججىتى) بەلگىلەنگەن مەخسەت ۋە ۋەزىپىلەر خ.ج.ئى.ت.ئو.ك نىزامنامىسىغا مۇۋاپىق كېلىشى شەرت ھەم ئۇلارغا قايچى كەلمەسلىكى كېرەك.

خ.ج.ئى.ت.ئو.ك ئەزالىرى ئۆزلىرى پائالىيەت ئېلىپ بارىدىغان دۆلەتلەرنىڭ قانۇنلىرىغا مۇۋاپىق (ھەرخىل دەرىجىدە پائالىيەت) شۇنىڭدەك ئۆز نىزامنامىسى دائىرىسىدە، ۋە خ.ج.ئى.ت.ئو.ك نىزامنامىسىغا قەتئى رىئايە قىلغان ھالدا مۇستەقىل پائالىيەت ئېلىپ بارىدۇ.

خ.ج.ئى.ت.ئو.ك نىڭ مەجلىسلىرى.

- مەسئىلىسى - ئىجرائى كومىتېتنىڭ، پائالىيەتكە تېگىشلىك قارارى. توختام ۋە پىلانلارنىڭ مۇھاكىمىسى دائىمى تەمىنلەش.

خ.ج.ئى.ت.ئو.ك نىڭ نىزامنامىسىغا رىئايە قىلىش، ئۆتكۈزۈلگەن ۋە دائىمى ئۆتكۈزۈلىدىغان يىغىنلارغا قاتنىشىش شەرت.

خ.ج.ئى.ت.ئو.ك. مەجلىسى. ئىجرائى كومىتېتقا ھەر يىلى 12. ئايدا (1000) مىڭ دوللار (ئامېرىكا) ئەزالىق بەدىلى تۆلەيدۇ.

5.3: خ.ئا.ش.ت.ئو.ك. ئەزالىرىنىڭ (سوبيېكتلىرىنىڭ) ھوقۇقلىرى.

ئۇلارنىڭ نىزامنامىسى ۋە باشقا بىرلەشمە ئەمەلىيلىق ھۆججەتلىرىنى ئىشلەش ھەققىدۇر.

نىزامنامە ۋە باشقا بىرلەشمە ئەمەلىيلىق ھۆججەتلەردە بەلگىلەنگەن مەخسۇس ۋەزىپىلەرنى مۇستەقىل ھەل قىلىش.

خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ باشقۇرۇش ئاپپاراتىدا مەجلىسنى چاقىرىشنى تەلەپ قىلىدۇ،

، ، ، ، ، ، ، نىڭ كۈن تەرتىپىگە قوشۇمچە مەسىلىلەرنىڭ ~~كىرگۈزۈلۈشى~~ ،

لايىھەلىرىنى ئىشلەش ھەققى ۋە ئوتتۇرىغا قويۇش.

خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ مەجلىسىگە ئۆزلۈكىدىن قاتنىشىش، سىياسىي، ئىجتىمائىي كۈچلەرگە ۋە قوشۇلۇش بارلىق كاتىپاتلارغا نىزامنامىدە كۆرسىتىلگەن ئاساسلىق ھۆججەتلەرنى تەقدىم قىلىش.

6. خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ ئەزالىقىنى توختىتىش.

6-1: خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ ئەزالىرى (سوبيېكتلىرى) ئۆزلىرىنىڭ ئۆزگەرتىلگەن قارارى بىلەن، مەجلىسكە تەلەپ بىلەن ئەزالىقتىن چىقىپ كېتەلەيدۇ.

6-2: خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ ئەزالىرى قوشۇلغان نىزامنامىدىكى مەخسەت ۋە ۋەزىپىلەرگە زىت كېلىدىغان ھەرىكەتلەرگە يول قويغاندا خ.ئا.ش.ت.ئو.ك. ئەزالىقىدىن مەجلىس قارارى بىلەن چىقىرىلىدۇ.

7. خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ مالىيە ئىقتىسادى پائالىيىتى.

7-1: خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ پائالىيىتى قەمنىلىشى ئەزالىرى (سوبيېكتلار) نىڭ تۆلىگەن ئەزالىق ھەققى، كارخانىلار، كوپراتىپلار، شىركەتلەر، شەخسلەرنىڭ ياردىمى ۋە مەخسۇس فوندىنىڭ پائالىيىتى بىلەن بولىدۇ.

8. نىزامنامىغا ئۆزگەرتىش ۋە قوشۇمچىلارنى كىرگۈزۈش تەرتىپى.

8-1. خ.ئا.ش.ت.ئو.ك. نىزامنامىسىغا مەجلىس ئۆزگەرتىشلەر ۋە قوشۇمچىلارنى كىرگۈزۈش ھەققىگە ئىگە. بۇ ھەقتە خ.ئا.ش.ت.ئو.ك. ئەزالىرىنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى مەجلىسكە قاتنىشىپ كۆپ ساندىكى ئاۋاز بىلەن قوبۇل قىلىش شەرت.

8-2: خ.ئا.ش.ت.ئو.ك.نىڭ ھەر قانداق سوبيېكتى نىزامنامىغا ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈش ۋە قوشۇمچە كىرگۈزۈش توغرىسىدا تەكلىپ بېرىش ھوقۇقىغا ئىگە.

ئەگەر شۇ تەكلىپنى ئاسسوتسىياتسىيەنىڭ قائىدىسىگە قوبۇل قىلغان بولسا.

9.1 - خ. ئ. ئى. ت. ئو. ك. ئۇز باقا ئاسسوتسىياتسىيە مەجلىسىنىڭ قارارى بىلەن توختىتىش مۇمكىن.

9.2 - مەجلىس ئەگەر ئومۇمىي ئىشتىراكچى ئەزالارنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى قاتناشسا ئۆتكۈزۈلىدۇ. قاتناشقانلارنىڭ ئاسسوتسىياتسىيەنى توختىتىش توغرىلىق قارار ئەزالارنىڭ ئۈچتىن ئىككىسى ئاۋاز بەرگەندە قوبۇل قىلىنىدۇ.

قەھرىمان غوجامبەردى.

ئالمۇتا شەھىرى 1995-يىلى 06.01.

(5) (نۇرزىمانىڭ ... ئورۇنلىرى)

شەرقىي تۈركىستاندا يەنە دەھشەتلىك قەتلى تولقۇنى
باشلاندى

1966-يىلى 4-ئاينىڭ 17-كۈنىدىن باشلاپ (20) كۈنلۈك تۇيۇقسىز ئوپىراتسىيە
باشلانغان مىللىي دىكتاتورا ئورگانلىرى جەمئىي ئون كىشىلىك ئەترەت تەشكىل قىلىپ: خوتەن -
قەشقەر، ئاقسۇ، ... ئىلى قاتارلىق جايلاردا ھەرىكەت قىلىپ بارغان
بولسىمۇ، شەرقىي تۈركىستاندا ئۆز ۋەتىنى ئۈچۈن ئۆلۈشكە تەييار بولغان مىللىي
تۈركىستان ئىسلام ... سىياسىي كۈرەشتە ئۆز ئىشلىرىنى
داۋاملاشتۇرۇپ كەلمەكتە. بۇ يىللاردا شەرقىي
تۈركىستان خەلق پارتىيىسى ۋە شەرقىي تۈركىستان ئىسلام پارتىيىسى
قاتارلىق 2000 دىن ئارتۇق ئەزاسى تۇتقۇن قىلىنغان. 5-ئاينىڭ
... 15 كىشىدىن ئارتۇق شەرقىي تۈركىستانلىق تۇتقۇن قىلىنغانلىقى،
رايون ... دىكتاتورلىق ... داۋاملىق ئېلىپ بېرىلغانلىقى،
... ئاتىلىپ ئۆلتۈرۈلگەنلىكى،
... 124 كىشى تۇتقۇن قىلىنغان. بۇ قاتارلار
ئىچىدە ...
ساقچىلار ... بىر ئۆيگە بېسىپ كىرىپ
... بىلەن ... ئەھۋالنى ...
... دېگەندەك سۆزلەرنى قىلغان
... كەلگەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى. تۇتقۇنلاردىن ... ھەققىدە
... ئېيتتى، تۇتۇلغانلار ئىچىدە ... بار.

(1)

قاتىل قوغدالدى

1996-يىلى 5-ئاينىڭ 19-كۈنى جەنۇبىي ئاراتلىق يېزىلىق دېھقان كەنتىدىكى (ئۆز ئۆيىدە)
ئەترىتىدە كۆزگە كۆرۈنگەن بىر خىتاي مەسچىتىنىڭ ھەمشىرىسى تارتقاندا ئۇيغۇر
ھوزۇرلانغان بىر 7 ياشلىق ئويغۇر بالىسىنى پىچاقلىتىپ ئۆلتۈرگەن. تارتقانلىقى يەنە بىر
قېتىم بېسىپ ساقچىسى بولغاندا ئەترىتىكى كىشىلەرنىڭ قەستلەش تۇتۇلمىدى.
ئەمەلىيەتتە پەيدا بولغانلىقى خىتاي ساقچىلىرى ھېچ ئىشنى سورىماي ئىشتىن
خىتاي شوپۇرنى ئۆلۈم جازاسىغا تارتمىدى. جىددىي خەۋەر بېرىپ، ساقچى
ئىدارىسىگە يەتكۈزۈپ مەركىزى كۆچىسى تۇرۇشلۇق ھەربىي ھالەتتە ئىشلەنگەن ھالدا، ئاراپ
زالىم بىلەن ئۆرگەن 12 نەپەر ئويغۇر ياشنى تۇتۇپ قالدى. خىتاي قاتىلنى قوغدال-
غۇدەك شۇ يولدىكى بۇ ئىشنى قوللىغان بىلگەنلەر، بالىسىدىن ئايرىلىپ
كۆڭلىدە دەرت-ھەسرەت قالدى.

ھېيتگاھ جامە ئىمامى پىچاقلاندى

1996-يىلى 5-ئاينىڭ 12-كۈنى يەكشەنبە سەھەردە ئوغلى بىلەن بىللە بامدات
نامىزىغا كېتىۋاتقان ھېيتگاھ جامە ئىمامى ھارۇنخان ھاجى نامەلۇم كىش-
لەر تەرىپىدىن پىچاق تىقىپ كۆكسىگە ياتقۇزۇپ قويۇلدى. ئوغلىمۇ يارىلاندى
شۇ كۈنى تىنچلىق خالايىقلار جىددىي ئىشتىراك بىلەن ئۆلۈمدىن قۇتۇلغان ھارۇنخان
ھاجى ھازىرقى شىفاخانىدا بىر دوختۇرخانىدا داۋالىنىۋاتىدۇ. بۇ ئىشقا كىشىلەر
تەرىپىدىن كۆزدە تۇتۇلغان قەستلەش ئۆلتۈرۈش ئۇچرىغان ھارۇنخان پېكىنىدە
خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئاغالىشى دېيىلگەن شەكىلدە مەخسۇس ئۇيۇشتۇرۇلغان
خەلق ئەرىپىدىن ھەممىلا ئادەمنى ئۇ يەردە ساقلىغان سوئال. ئەمما ئېنىقلانمىغان
ھارۇنخاننىڭ ئۆزىگە قەستلەش ئويلاپ ئۆلتۈرمەكچى.

(2)

قىسقا ئىسكار قائىدىساپ

~~[illegible]~~ قەشقەر، شەھەر ئىچىدىكى ئالدىدىكى بازارلاردا قاتناش ئىشلىتىلمەيدىغان ~~[illegible]~~ بىر كىشى ھەقلىق بازار باشقۇرۇش ئورۇنلىرىنىڭ دېگىنى بويسۇنمىغانلىقى بىلەن يېزىك تىلىشقا چىداپ تۇرالماي، 5-ئاينىڭ 8-كۈنى ~~[illegible]~~ بىر يوقىتىپ قويۇشنى كۆپ تۇلىمايدىغان ئۇنى قولغا ئالغان بىلەن ساقچىلار تىلىغان بازار باشقۇرۇش خادىمى ئۇرغاننى كانا نارازىلىق بىلەن قارشى تۇرغان. قانلىق توقۇنۇشتا قولغا ئېلىنغانلار زور تارتىشتا قالغان بۇ نامايىش قاتناشقۇچىلارنى خەلق ئارىسىدا ... تەشكىللىگەن ... تۈرمىلەرگە تاشلىغان.

ئۈرۈمچى كوچىسىدىكى قوراللىق توقۇنۇش

1996-يىلى 5-ئاينىڭ 5-كۈنى ئۈرۈمچى جەنۇبىي قازاقلار يولى ~~[illegible]~~ شەھەرلىك يېمەك شىركىتىدە ئۆزلۈكىدىن تەشكىللەنگەن كىچىك گۇرۇپپا بىر مەيدان ~~[illegible]~~ قوراللىق توقۇنۇش يۈز بەردى. خىتاي ساقچىلىرى ئەسكەرلىرى مۇھاسىرىگە ئېلىپ تىنچلىقنى يوقاتقان ئىشكار ئۇرغانلارنى بىر پاچىدا ... ئۆزلىرى توپلىنىپ ئۇرۇشقان. ... قوراللىق ... ئىشلىتىپ خىتاي ساقچىسىنى ئېتىپ ئۆلتۈردى، 2 ساقچى ئېغىر يارىلاندى. ... ئىككى نەپەر ... قوراللىق ... قورال ئاۋازى ... ~~[illegible]~~ ... ئۇيغۇر ياشنىڭ شېھىت بولدى. ... ئۇيغۇر ياشلىرى بىلەن خىتاي ساقچىلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ... يارىدار بولغان ياشلار، خىتاي ساقچىلىرى

تولدىما دىرىك چىقاشتى، خىتاي دەسلەپ كىيىن تە شكىلاتلار ھەممىسىنى ھىسابلانغان

تورۇنۇپ يىتىشتى كۆپ چوقسا تولتۇرۇشلۇق تۇرغۇنلاش قايدۇرۇپ تەشكىلات

بىلگەن تورۇپ ھەممىسى زاپۇتۇرى ئاشكارىلاش پىنا بىسە ئايرىشلىرى نىقان

بىرىدىن ١٥٠ نە بىر تەشكىلاتلا تورۇللىق تورۇشتى ۋە شۇپ تولغا ئالىندى.

خىتاي ھازا تورتا لىرى تە شكىلاتلا پاشقا زالىرىنى تۇتۇپ تۇتۇلغۇچى

تولغا ئالىنغان ئادەملەرنى كېيىن كۆپ دەرىجە تەلەپ قىيىن قىستاش بىلەن

سوراق قىلىنماقتا.

قىسقا سىھەتلەر تەسادىپ تولغا ئالىندى

5 . 5 ئاينىڭ بېشىدا تورۇپ ئۆستاق شېرىك رەقىبىلىكى دولقۇنى ۋە ئالدىدا

مۇسۇلمانلارنىڭ تەقدىرى بىلەن قارىلار ئىگە بولغان پاشالىرى كۆپ تارتقان

تەكىتلەپ رەقىبىلىكى تە شكىلاتلىرى مۇسۇلمانلار ئېرىشىدۇ.

تورۇپ سورۇنلىقا چاپلىنغان تورال ئۆزنە پارتىلىقى بولۇشى بىلەن بىلەن

خىتاي تەشكىلاتلىرىنى تولغا چاقىرىپ تالىغان.

ئاشۇ زىيىنى كەلگەن بۇ تۇيغۇ پىشقان تورۇپ چىرىك كۆرۈلدى

پارتىلىشى ۋاقىت دەسلەپ ھازىرلانغان بولۇپ تورالىلارنى پىلانلانغان سورۇنلارنىڭ

تودىسىنى قاتناشقانلار بىلەن يېقىن. مۇسۇلمانلار كۆپ تۈگۈنلىرى

تەشكىلاتلار كىرگۈزۈلۈشى تەشكىللىشى ئۈچۈن ئەمەل تۇتۇپ تورالىلارنى كۆرۈپ

ئالىپ. خىتاي ساقچىلار ئارقىدا پىرگە. ئۇلار تورۇپ تونۇلۇپ پارتىلىشى

ئىشتىن كېيىن دەسلەپ زاۋاقتى تورالىلار ھازىرلانغانلىقىنى بۇ تورۇپ سىرتقا

قىلىنغان خىتاي ساقچىلىرى تورال مەنبەلىرىنى سوراق قىلىنماقتا.

(4)

نۇپۇزلۇق پەيدائى يا شەلىرسىدە ئاقسۇدا يۈز بەرگەنلىكى
تو... ... داۋام ئەتمەكتە

5 - ئاينىڭ 17 - كۈنى شەرقى تۈركىستاننىڭ ئاقسۇدا يۈز بەرگەنلىكى ... ... كەلگەن ئاممىسىنىڭ 2000 دىن ئارتۇق ... پەيدائى يا شەھەرلىك ... ... ئاللاھ ... [illegible] ... بىلەن ... [illegible] ... خىتاي ... [illegible] ... خىتاي ئەسكەرلىرى بىلەن ... [illegible] ... خىتاي ئەسكەر ... [illegible] ... داۋام قىلغان ... [illegible] ... ئۆلتۈرگەن. خىتاي ... [illegible] ... ئۆلتۈرگەن ... [illegible] ... شەرقى تۈركىستان ... [illegible] ... بەرگەن.

... [illegible] ... خىتاي ئەسكەرلىرى ... [illegible] ... داۋام قىلماقتا.

قىسقا خەۋەرلەر

* بۇ يىل 3-ئاينىڭ [illegible] ئېچىلغان 3-نۆۋەتلىك 6-... [illegible] زىيارەت قىلغانلىقى [illegible]
[illegible] 14 [illegible] بولغان 3-ئاينىڭ 12-كۈنى
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] بولغانلىقى ئىگىلەنگەن.

* بۇ يىل 4-ئاينىڭ 3-كۈنى [illegible] [illegible]
[illegible] تۇتۇپ كېتىلگەنلىكى ئاشكارىلاندى.

* بۇ يىل 5-ئاينىڭ 1-كۈنى [illegible] بازار [illegible] [illegible]
تۈركىستاندىن [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 2 سائەتچە [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ئىگىلەنگەن.

* بۇ يىل 5-ئاينىڭ 13-كۈنى [illegible] [illegible]
[illegible] 5-ئاينىڭ [illegible] 50 [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] بولغان [illegible] [illegible]
[illegible] 5 [illegible] [illegible] ئىگىلەنگەن.

بسم الله الرحمن الرحيم

ئەسسالامۇئەلەيكۇم موھتەرەم سەئۇدى ئەرەبىستانىدا ياشىغۇچى ۋەتەنداش ئۇيغۇر قېرىنداشلىرىمىز!

مەن رەخمجان قاسىمى قازاقىستان دۆلىتىنىڭ پايتەختى ئالمۇتا شەھىرىدە ئىستىقامەت قىلىمەن. ئالمۇتا شەھەرلىك ئۇيغۇر مەدەنىيەت مەركىزىنىڭ رەئىسلىكى ۋەزىپىسىنى ئۆتەۋاتقىنىمغا 6 يىل بولدى.

1989-يىلى قازاقىستان دۆلىتىنىڭ تىل توغرىسىدىكى قانۇنى تۈزۈپ چىقىلدى. بۇ قانۇننىڭ 3-ماددىسىدا „ھەر-بىر مىللەت ئۆز ئانا تىلىنى، مەدەنىيىتىنى، سەنئىتىنى، تارىخ ۋە ئۆرپ-ئادەتلىرىنى كۆتۈرۈش ھەمدە تەرەققىي ئەتكۈزۈش بىلەن بىللە ئۇنى ھەربىلىمە تەمىناش كۆرسىتىلگەن، شۇ قانۇنغا ئاساسلىنىپ ئالمۇتا شەھەرلىك ئۇيغۇر مەدەنىيەت مەركىزى قۇرۇلدى ۋە ئۆز پائالىيىتىنى باشلىدى. قازاقىستاندىكى رۇس مەكتەپلىرىدىن 7 مەكتەپنى ئاساس قىلغان ھالدا ئۇيغۇر سىنىپلىرى ئېچىلدى.

1989-1990-ئوقۇش يىلىدىن باشلاپ مۇشۇ مەكتەپتىكى ئۇيغۇر بالىلىرىنىڭ سانى دەسلەپكى قەدەمدە 110 غا يەتتى. ھازىر بولسا 1500 گە كۆپەيدى. بۇنىڭدىن باشقا، شەھەرنىڭ ئۆزىدە 110-، 150-، 153-لىق 10 يىللىق مەخسۇس ئۇيغۇر مەكتىپى مەۋجۇت. بۇنىڭدا 3000 غا يېقىن ئۇيغۇرنىڭ قىز-ئوغۇل پەرزەنتلىرى ئوقۇيدۇ ۋە ئەرەب يېزىقى ئۆگىتىلىپ، ئىسلام دىنىدىن دەرس ئۆتىلىدۇ.

كۆدەكلەرنى تەربىيەسىنى كىچىك چېغىدىنلا باشلاش ئۈچۈن 78-لىق ئۇيغۇر بالىلار باغچىسى تەشكىل قىلىندى. بۇلار مەكتەپ يېشىغىچە ئەلىپبەنى ئۆگىنىپ، ئاندىن مەكتەپكە بارىدۇ.

ئۇيغۇر مەدەنىيەت مەركىزى ھەر يىلى بىر قېتىم چوڭ دائىرىدە ئۇيغۇر مەدەنىيەت كۈنلىرىنى تەنتەنىلىك مەرەم قىلىپ ئۆتكۈزۈپ تۇرىدۇ. مۇشۇ خىلدىكى پائالىيەتلەر ئارقىلىق ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئەدەبىيات-سەنئىتىنى، ئۆرپ-ئادەت، تارىخى تەرەپلىرىنى؛ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ كۆزگە كۆرۈنگەن يازغۇچى-شائىرلىرىنى، رەسسام ۋە سەنئەت ئەربابلىرىنى، ئالىملىرىنى، شۇنداقلا تارىخىي شەخسلەرنى باشقا مىللەتلەرگە تونۇشتۇرۇپ تۇرىدۇ.

بۇ خىل ۋائالىيەت ئەسكەرلىرى ئارقىلىق خەلقىمىزنىڭ، ياش ئەۋلادلىرىنىڭ
ۋەتەن ھەم مىللەتپەرۋەرلىكىنى ئويغۇتۇش، كۈچەيتىش مەخسەت
قىلىنىدۇ. بۇ خىل ۋائالىيەتلەرنىڭ ھەممىسى خەلقىمىزنىڭ ياردىمىسىز
ئۆتمەيدۇ، ئېلىۋاتىتە.

ئۆزبېكىستاندا ئالدىمىزدا تېخى ئىشلار نۇرغۇن. بىراق، بۇ ئىشلارغا
دۆلەتتە رەسمىي ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈپ، ياردەم كۆرسىتىلمىگەچكە
بارلىق ئېغىرچىلىق خەلقىمىزنىڭ زىممىسىگە چۈشمەكتە. قىيىنچىلىق
كۆپ، كۈچىمىز يەتمەيدىغان لېكىن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارمۇ يېتەرلىك.

مەسىلەن: زارىياۋوستوك مەھەللىسىدە ئۇيغۇرلارنىڭ ياش ئالىمى مەرھۇم
مۇرات ھەمرايېۋ نامىدىكى 150 ئورۇنلۇق ئۇيغۇر ئوتتۇرا مەكتىپىدە 600 گە
يېقىن ئوغۇل-قىز بالىلىرىمىز ئۈچ سمېنىدا بولۇپ ئوقۇپ ناھايىتى
قىينالماقتا. ئۇنىڭ ئۈستىگە كۆرسەتمە قوراللىرى، زامانىۋى كومپيۇتېرلۇق
ئۈسكۈنىلىرىمۇ يوق. بۇنىڭ ھەممىسى بالىلىرىمىزنىڭ چوڭقۇر بىلىم ئېلىشىغا
تەسىر يەتكۈزمەكتە.

ھەر خىل قىيىنچىلىقلارنى كۆزدە تۇتۇپ مەن، رەخمىجان قاسىمىي
مەدەنىيەت مەركىزىنىڭ رەئىسى سۈپىتىم بىلەن ناھىيە ھاكىمىغا مۇراجەت
قىلىپ، 7 سىنىپلىق كەچكى مەكتەپنى مەركىزىي ئوتتۇرا مەكتەپكە قوشۇپ
بېرىشنى قانۇنىي ھالدا ئەمەلگە ئاشۇردۇم. ئوقۇغۇچىلارنى ئۈچ سمېنىدا
ئېغىرچىلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن بۇ يەتتە سىنىپنى تېزدىن
كاپىتاللىق رېمونت قىلىش كېرەك. ئەپسۇسكى ئىختىسات يوق.

شۇنىڭ بىلەن بىرقاتاردا مەدەنىيەت مەركىزىدە كىنوغا ئېلىش ئاپپاراتلىرى،
فوتو ئاپپاراتلىرى ۋە فاكس قاتارلىق تېخنىكىلارنىڭ يوقلىقى نۇرغۇن ئىشلارغا
تەسىر يەتكۈزمەكتە. ئىشلىرىمىزنى ھەر تەرەپلىمە نەتىجىلىك ئەمەلگە
ئاشۇرۇش ئۈچۈن زىكىر قىلىنغان قىيىنچىلىقلارنى ھەل قىلىش زۆرۈر بولماقتا.

قىممەتلىك قېرىنداشلار!

قازاقىستان دۆلىتى مىقياسىدا 240 مىڭ ئۇيغۇر ياشايدۇ. ئالمۇتا
شەھىرىدە ئىستىقامەت قىلىۋاتقانلار سانى 110 مىڭغا يېتىدۇ.

ئىچىنىشلىق يېرى شۇكى؛ دۆلەت تەرىپىدىن قانۇنى ئېتىراپ
قىلىنغان ئۇيغۇرلارنىڭ بىردىن-بىر ئاكالا تىلىك ئورنى «شەھەرلىك
مەدەنىيەت مەركىزى» ئارانلا كىچىك بىر بولمىلىك ئىشخانىغا ئىگە.

بىزنىڭ مەخسىتىمىز؛ بىزدە ھازىر ساقلىنىپ كېلىۋاتقان،
ئامما ھەل قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىش
ئۈچۈن سىزلەر بىلەن ئۆز-ئارا باش قوشۇپ پىكىر ئالماشتۇرۇشنى
ئارزۇ قىلىمىز.

ئالمۇتا شەھەرلىك ئۇيغۇر مەدەنىيەت مەركىزىنىڭ
رەئىسى: رەخمەجان قاسىمى.

ئۆي ئادرىسى: ئالمۇتا   480099
فۇرمانوۋا كوچىسى 235 ئۆي 12-خانە (كۋارتىر)

ئىش ئادرىسى؛ سەيپۇللىن-ۋىنوگرادوۋا كوچىلىرىنىڭ دوقمۇشى
85 № بىنا، 429 بۆلمە

باتۇر راشىدىن

ۋەتەن دەئۋالىرىنىڭ

چىقىش يولى

ئالمۇتا - 1995 - يىل

قولىمىزدىن نېمە كېلىدۇ؟

ۋەتەن داۋاسى دېگەن زادى قانچىلىك مەسىلە؟ ۋەتەن داۋاسىنىڭ ئىستىقباللىق بىر يۈزلىنىش ئىل-
لىشى ئاساسلىرى بىلەن كۆرەش يوللىرى نېمىدىن ئىبارەت؟

مۇھاجىرەتتىكى ئۇيغۇرلارنىڭ 3-4 ئەۋلادلىق ۋەتەن داۋاسى كۆرىشىدە ھاسىل قىلغان تەجرىبە-ساۋاق-
لىرىمىز، تۇرمۇشنىڭ بىلىملىرىمىز بولغان مۇشۇ ئۇنداق سوئالنى ئۆزىمىزگە قويۇش بىلەن نىشانغا يېتىشنىڭ
توغرا يوللىرىنى ئىزلەش جەھەتتە تەقەززا قىلماقتا.

توغرا تونۇش - توغرا يولنى بەلگىلەيدۇ، نىشاننى ئايدىڭلاشتۇرىدۇ، ئىرادىنى مۇستەھكەملەيدۇ
، ئىشتىياقلىقنى كۈچەيتىدۇ.

ھازىرقى ئەھۋالىمىز قانداق؟ تېخىچە نىشانغا يېتىشنىڭ يوللىرى ئېنىق ئەمەس. بىر تۈركۈم ئادەم-
لىرىمىز ۋەتەن تاشقىرىدىكى ئۇيغۇرلارنى قولىمىزدىن كەلمەيدىغان «قوراللىق كۈچ بىلەن ئازادە قىلىش»، «ھەر
قانداق خىتاي بىلەن كېلىشمەسلىك»، دېگەن كەبى تەۋەككۇلچىلىكلەردە ۋەتەن قىلماقتا. يەنە بىر تۈركۈملەر:
«ئالدى بىلەن ئىچكى دۈشمەنلەرگە قارشى تۇرۇش»، دېگەن مەزھەبچىلىك شۇئارى ئاستىدا بۆلگۈنچىلىك بىلەن
شۇغۇللانماقتا. جۇملىدىن ئۆچۈرۈپ خۇلاسە قىلىدۇ: «خىتايغا قارشى تۇرۇش - ش.ئۇ.ئا.دا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ قېرىن-
داشلارغا زىيان يەتكۈزۈش دېمەكتۇر»، دېگەن ئېگىلىزم بېشخولوگىيەسىنى تەرغىب قىلماقتا. بۇنىڭ
ھەممىسى ئۇلاردىكى چۈشەنچە بىلەن سەمىمىيەتنىڭ يوقلۇقىدىن كېلىپ چىققان كۆزقاراشلاردۇر.

ۋەتەن ئىچىدە بولسا، بىر خىل ئېقىم: «مىللىي داۋا - ئۆز مىللىي بۆلگۈنچىلىك»، دېگەن خىتاي مۇستەملى-
كىچىلىكىنى كېلىپ چىققان قوللۇق ئىدىيەنى دەستەك قىلىۋاتقان بولسا، ئىككىنچى خىل ئېقىم: «قولىمىزدىن
ھېچنېمە كەلمەيدۇ»، دېگەن چۈشكۈنلۈككە بېرىلگەن. ئاما ۋەتەن ئىچىدە مىللىي ئازاتلىقتا ئاتلانغان ياشلار
مىللىي ئىستىقلالىيەتنىڭ يوللىرىنى قىدىرماقتا ھەم بۇ يولدا تەجرىبە-ساۋاقلارنى ھاسىل قىلماقتا.

ئۇمۇمەن ۋەتەن ئىچى ھەم تاشقىرىدىكى بارلىق مىللىي داۋاگەرلىرىمىز تېخى ئىستىقلالىيەتكە يېتىشنىڭ
ۋەتەن ئىچى ۋە، ياكى ۋەتەن تاشقىرىدىكى كۆرەش يوللىرى قانداق بولىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئاساسلىرى نېمىدىن ئىبارەت؟
دېگەن مەسىلىگە ئورتاقلىق جاۋاب بېرەلمىدى. ھازىر بۇ ۋەتەن داۋاسى مەسىلىسى كۆرەش ئىشتىراكچىلىرىنىڭ ئىلگىرىلەپ
ئۇنى ھەل قىلىشنىڭ كونكرېت شەكلىنى ئىشلەپ چىقىشنىڭ لازىملىقىغا بىرىنچى تاقالماقتا. ھەتتا «ھەر
قانداق خىتاي بىلەن كېلىشمەسلىك»، بۇ جارى قىلىش ئىشلارنى نېمە بىلەن ئاساسلايدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرە-
لمىدى ھەم ئىسپات بېرەلمەسە كېرەك! ئەينە شۇنىڭ ئۈچۈن ئەمەلىي ۋەزىيەتنى چۈشىنىش نۇقتىسىدىن قىلغان ھالدا
قولىمىزدىن نېمە كېلىدىغانلىقى بىلەن نېمە كەلمەيدىغانلىقىنى ئېنىقلاپ، توغرا خۇلاسە چىقىرىپ، نىشانغا يېتىش-
نىڭ ئېنىق يوللىرى بىلەن ئۇسۇللىرىنى بەلگىلەپ، ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنى ئۇتۇقلۇق ئېلىپ بېرىشىمىزغا توغ-
را كېلىدۇ.

ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ مەسىلىلىرى كۆپ ھەم مۇرەككەپ. شۇنىڭ بىلەن بەرابەر بۇ مە-
سىلە ۋەتەننىڭ ئىچى ھەم سىرتىدىكى كۆرەشكە ئاجرالغانلىقى ۋە بۆلگۈنچىلىكتە ئەر بىلىمە كۆرەشنىڭ بىر-بىرىدىن خارەكتې-
رى ۋە ئۇسۇل جەھەتتىن كەسكىن پەرقلىنىدىغانلىقى ئۈچۈن بۇ مەسىلىنى مۇشۇنداق ئىچكى ھەم تاشقى:

تو
...مالى ئىسمىرىغا بولۇپ بايان قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

بىرىنچى بولۇم. ۋەتەن ئىچىدىكى ئىستىقلالىيەت كۈرەشىمىزنىڭ

چىقىش يولى

كېيىن ئېيتىش مۇمكىنكى، ۋەتەن ئىچىدىكى ئىستىقلالىيەت كۈرىشىگە ۋەتەن تاشقىرىدا تۇرۇپ ھۆكۈم قىلالمايدىغانلىقىمىزنى ۋە ئۇلارنىڭ كۈرىشىگە نىسبەتەن بىۋاسىتە تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىمىزنى ئالدىن ئالا مۇئەييەنلەشتۈرۈۋېلىشقا بولىدۇ.

ۋەتەن ئىچىدىكى ئىستىقلالىيەت كۈرىشى پەقەت ۋەتەن ئىچىدىكى مىللىي ئازادلىق كۈرەشىنىڭ تەرەققىيات جەريانىدا، خۇسۇسەن كۈچلەرنىڭ نىسبىتىگە مۇناسىۋەتلىك بولغىنىدا ۋەتەن ئىچىدىكى ئىنقىلابىي كۈچلەر بىر ھالدا ۋەتەن تاشقىرىدىكى كۈچلەرگە قارىغاندا ئالدىن سىزىشى ھەم ھۆكۈم چىقىرىشى سۆزسىز. بۇ ئىچكى كۈچلەر ئىستىقلالىيەت كۈرەشىمىزنىڭ ھەلقىلغۇچى ئامىللىرى بولغىنى ئۈچۈن ئالدى بىلەن ئەينە شۇ ۋەتەن ئىچىدىكى ئىستىقلالىيەت كۈرەشىنىڭ تۈرلۈك مەسىلىلىرى نېمىلەردىن ئىبارەت ۋە ئۇلارنى ھەل قىلىشنىڭ يوللىرى قانداق بولۇشى كېرەك؟ - دېگەن مەسىلىلەر ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈپ ئۆتىمىز.

آ. ئىستىقلالىيەت كۈرەشىمىزنىڭ ئاساسلىرى

بىزنىڭ مىللىي ئازادلىق ۋە مۇستەقىللىق كۈرەشىمىز قانۇنىي ھەم يوللۇق. يەنى ھەقىقەت بىز تەرەپتە. بۇ ھەقىقەتنىڭ ئاساسلىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

1. شەرقىي تۈركىستان تۈركىي دۇنيانىڭ شەرقىي قىسمى، ئۇيغۇرلارنىڭ تارىخىي زېمىنى ھەم ئانا ۋەتىنى. ئۇيغۇرلار تارىختا بۇ زېمىندا مۇستەقىل دۆلەت بولۇپ كەلگەن. شۇڭا ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىللىق داۋاسى تارىخىي ئاساسقا ئايانغان قانۇنىي كۈرەش.

2. ش. تۈركىستاندىكى ھازىرقى شەكىلدىكى خىتاي ھاكىمىيىتى - ئۇ مۇستەملىكىچى ھاكىمىيەت؛ باشقىچە ئېيتقاندا بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. شۇڭا ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرەشى خىتاينىڭ بۇ زېمىندىكى ھازىرقى ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، تارىخىي ئىگىسى ئۇيغۇرلارنى ئاساس قىلغان، بارلىق مىللەتلەرنى ئىتتىپاقچى قىلغان بىرلىك سەپ ھاكىمىيىتىنى قۇرۇشنى مەقسەت قىلىدۇ.

3. ش. تۈركىستاندا ئۇيغۇرلار ئۆز ئالدىغا ئىشلىمىگەن، مەسئۇل بولمىغان ۋە رەھبەرلىك قىلمىغان ھېچقانداق ئىش يوق. بىز بىلىمىزكى ش. تۈركىستاندىكى ھازىرقى مۇستەملىكىچىلەر ئۆز ...ىگە نىسبەتەن بۇ مەسىلىنىڭ قارشىلىق ھەركىتى خىتاي ئىچىدە بولمىسۇن، ... بولمىسۇن ئۇنى ...تلىك؛ بۇ سۆزسىز.

4. خىتايدىكى، جۇملىدىن ش. تۈركىستاندىكى ھەقىقىي ئەھۋال كۆرسەتكەنكى، مىللىي ئازادلىق كۈرەشلىرى، تۈركىستاننىڭ تولۇق ھوقۇقلۇق مۇستەقىل دۆلەت بولۇشىنى ئىزچىل تەلەپ قىلىپ كەلدى ھەم كەلمەكتە. بۇ جەھەتتە ...تىن مۇستەقىللىق كۈرەشىمىزنىڭ ئىتتىپاقداشلىرى موھىم ھەم بىزنى قوللايدۇ - دېگەن ئاساستا ئېيتىمىز.

II. ئىستىقلالىيەت كۈرەشچىلىرىنىڭ نەزەرلىرى

ئىستىقلالىيەت كۈرەشچىلىرىنىڭ ھەرخىل نەزەرلىرىنىڭ پىشىپ يېتىلىشى بۇ كۈرەشنىڭ كاپالەتلىنىدىغان بىرى بولۇشى كېرەك. مۇنداق نەزەرلەر تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت دەپ ھېسابلايمەن.

1. ۋەتەن ئىچىدىكى مىللىي ئويغىنىشنىڭ پىشىپ يېتىلىشى ۋە مىللىي كۈرەشنىڭ ھەرخىل شەكىللىرىنىڭ كۆپىيىشى؛

2. ۋەتەن تاشقىرىدىكى مىللىي داۋانىڭ خەلقئارا سەياسىي سەھنىلەردە كۈچلەر بىلەن دۆلەتلەرنىڭ دىققەت ئېتىبارىنى قوزغىشى؛

3. شەرقىي تۈركىستاندىكى ۋە بولۇپمۇ پۈتۈن خىتايدىكى دېموكراتىك كۈچلەرنىڭ قوزغىلاڭ ھەركىتىنى ئاغدۇرۇش كۈرىشىنىڭ ئەۋجى ئېلىشى؛

4. ئىستىقلالىيەت كۈرەشچىلىرىنىڭ بارلىق ئۇتۇقلىرىدا ئىشلىرى بولغۇسى مىللەت، دىنىي تەبەقە ۋە ئىجتىمائىي خاتالاملار بىلەن سەياسىي كۈچلەرنىڭ جەلپ قىلىنىشى.

III. ئىستىقلالىيەت كۈرەشچىلىرىنىڭ خاراكتېرى ۋە يۆنىلىشى

ئىستىقلالىيەت كۈرەشچىلىرىنىڭ خاراكتېرى بىلەن يۆنىلىشىنى توغرا چۈشەنمىسە، بۇ كۈرەشكە توغرا يېتەكچىلىك قىلىش مۇمكىن ئەمەس.

شەرقىي تۈركىستاندىكى ھازىرقى سەياسىي، ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي توقۇنۇشلارنىڭ بارلىقى مىللىي زىددىيەتكە مەركەزلەشكەن بولۇپ، بۇنىڭ ئېنىق ئىپادىسى خىتاينىڭ ئاۋتونومىيە سەياسىتىدۇر. ئىلگىرىكى تۈزۈملۈك قىلىپ ئېيتقاندا مىللىي زىددىيەت شەرقىي تۈركىستاندىكى ئاساسىي زىددىيەتتۇر. شۇڭا شەرقىي تۈركىستاندىكى ئىستىقلالىيەت كۈرىشى مىللىي ئازادلىق ھەركىتى خاراكتېرىنى ئالغان بولىدۇ.

ئەمما تارىخىي سەۋەبلەرگە كۆرە ھازىرقى مىللىي ئازادلىق كۈرىشى شەرقىي تۈركىستاندىكى ئۆتمۈشتىكى ئازادلىق ھەركىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ۋە ئۇنىڭغا باغلانغان ھالدا يۈز بېرىدۇ. يەنى، مىللىي مەسىلىنى يېتەكچىلىگەن ئۆتمۈشتىكى خىللارنىڭ ئىجتىمائىي ۋە سەياسىي ئازادلىق ھەركەت خاراكتېرىنى گەۋدىلەندۈرگەن بولىدۇ.

مەسىلىنىڭ مۇشۇنداق فورمۇلاتسىيەسىدىكى ئەمەلىيەت نېگىزى شۇ نەرسىدىن ئىبارەتكى، شەرقىي تۈركىستاندا بۈگۈن يەرلىك خىتايلار بىلەن (مەسىلەن، غەربىي شىماللىقلار بىلەن) كېيىن كۆچۈپ كەلگەن خىتايلار (مەسىلەن، بىڭتۈەنلىكلەر) ئوتتۇرىسىدا ماددىي مەنپەئەت بىلەن ھوقۇق تالىشىش كۈرىشى كەسكىن تۈس ئالماقتا. بۇ زىددىيەت ئۆتمۈشتىكى خىتايدىكى ئۆزگىرىشلەرنىڭ مەمۇرىي ۋە ئىقتىسادىي مۇستەقىللىق تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويغان ئىچكى بولغان شەرقىي تۈركىستاندىكى بىر قانچە مىليون ئادەم ئۆزىنىڭ ئىقتىسادىدىن مۇستەقىل بولۇشى تەلەپ قىلغان خىتايلارنىڭ ئۆز مۇستەقىل خىتاي بولۇشىنى ئارزۇلىشى. شەرقىي تۈركىستان تەبىئىي بايلىقىنى ئۆزى ئىگىدارچىلىق قىلىش خاھىشىنى پەيدا قىلدى، بۇ بۇنىڭغا يېتىشنىڭ يوللىرىنى ئىزدەشكە ھەممىنى دەۋەت قىلدى. خىتاي دۆلىتى بىلەن شەرقىي تۈركىستاندىكى ئىمتىيازلىق خىتايلار ئوتتۇرىسىدىكى بۇ زىددىيەت شەرقىي تۈركىستاندىكى سالماقلىق مۇستەقىللىق ھەركىتى بىلەن بىرلىشىشى، بىر گەۋدە بولۇپ خىتايدىن بۆلۈنۈش يېڭىچە بولۇشى مۇمكىن. ئەنە شۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا شەرقىي تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ خاراكتېرى بارلىق مىللەتلەرنىڭ سەياسىي، ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي ئازادلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئازادلىقنىڭ يۆنىلىشى "سەرقىي تۈر

تۈر.
كىستان ئىستىقلالىيتى ئۈچۈندۇر، بولۇشى مۇمكىن.

١٧. ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ ئۆزگىچىلىكى

بىزنىڭ ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ خاراكتېرى سابىق مىللىي ئازاتلىق دېموكراتىك (يەنى، ئومۇمى خەلق ئازاتلىق ھەرىكىتى بولغاندەك) بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئۆزگىچىلىكى شۇ بولسا ھەم ئىستىقلالىيەت كۈرىشى ئۆزگىچىلىكتۇر، ھەم دائىمى خىتاي بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. ئۇ ئىنقىلاب ئىنتىلاپ شەرىئى بىلەن دېموكراتىيىنى قولدىن چىقىرىپ قويغان ئىستىقلالىيەت ئۇقۇملىرى دائىرىسىنى ئوخشىماي ئۆلچەيدۇ. ئىنقىلاب ئىستىقلالىيەتچى قوشۇنىنىڭ ئاساسى ئۇقۇملىرى: ئىستىقلالىيەت مەسىلىسىدە ئىنتىلىش ۋە ئىشتىراك ئىشتىياقى ھەم ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ ئاساسى ئۆزگىچىلىكى - مۇستەملىكىچى قىزىل خىتاي ئەكسىيەتچى كۈچلىرىگە قارشى ئەمەلىيەتتە ھۆرلۈك ئىدى.

١. شى. تۈركىستان مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ ئاساسى ئۆزگىچىلىكى شۇ بولسا ھەم شەرقى تۈركىستاندىكى بارلىق خەلقنىڭ ھاكىمىيىتى بولۇپ سانىلىدۇ. بۇ ئەكسىيەتچى كۈچ ئومۇمى خىتايدىكى، شۇ جۈملىدىن شى. تۈركىستاندىكى ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ ئۆزگىچىلىكى يەككە ھاكىمىيەت ئۈچۈن تاشقى مەنبەدىن ئىبارەت بولۇپ، شى. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ ئۆزگىچىلىكى يەككە ھا ئۇرۇناق دۈشمەندۇر. ئىككىنچى تەرەپتىن مەنبە ئىستىقلالىدا، شى. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىدىكى ئەكسىيەتچى لەردىكى بىر مىللىي دائىرىنى ئىشغال قىلغان ئاپتونوم بولۇشقا كۈچ بولماي، بەلكى پۈتۈن خىتاي مىقياسىدىكى ئەكسىيەتچى كۈچ بولۇشى ئىستىقلالىيەت ئۈچۈن بىرلىشىش لازىم، دېگەن تەلىپى بولىدۇ؛

٢. شۇنىڭ بىلەن تەڭ بىزنىڭ مىللىي دۈشمىنىمىز ئومۇمى خىتاي خەلقى ئەمەس، بەلكى مۇستەملىكىچىلىك كۈچى بولۇپ قانات ئالغان ئەكسىيەتچى كومپارتىيە ھاكىمىيىتىدۇر. ئەينى ھالدا شى. تۈركىستاندىكى بارلىق تۈرلۈك مىللەت ئىچىدە بولغان كوممۇنىستلىق مۇستەبىت كۈچلىرىدۇر. ئەينى ھالدا شى. تۈركىستاندىكى بارلىق مىللەتلەرنىڭ دۈشمىنى ئەنە شۇ ئەكسىيەتچى كوممۇنىست كۈچلىرى دېگەن سۆزدۇر؛

٣. ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ يەنە بىر ئەكسىيەتچى دۈشمىنى بار. ئۇ بولسىمۇ قورچاق مىللىي ئەمەلدار لارنىڭ (جۈملىدىن مىللىي لار گورۇھىدۇر. خەلقىمىز ئىبتىدا ئىدەك بۇلار مىللىي مۇناپىقلاردۇر. لېكىن قورچاق مىللىي ئەمەلدارلارنىڭ ئىچىدە ھەرىكەت چەرىيانىدا بۇ جەھەت كوممۇنىستلارنىڭ) مىللىي ئازاتلىق كۈرەش ئۆزگىچىلىكى بولۇش - بولماسلىقى ئۇلارنىڭ مىللىي ئازاتلىق ھەرىكىتىگە مۇناسىبەت تۇتۇشى بىلەن بەلگىلىنىدۇ؛

٤. شۇ جۈملىدىن قىزىل خىتاينىڭ خەلقئارادىكى ئىناۋىتى قىلىۋاتقان بولۇپمۇ شى. تۈركىستاننىڭ ئىستىقلالىيەتكە تارىخى خەلقئارا خىتاي گۇماشتىلىرى. بىزنىڭ كۈرەش ئۆزگىچىلىكىمىز بولۇپ سانىلىدۇ.

٧. ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچلىرى

ئىستىقلالىيەت ھەرىكىتىدە ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ بولغان ئۇلارنىڭ (ئىنقىلابنىڭ) خاراكتېرى بىلەن ئۆزگىچىلىكى قانداق بولۇشى مەسىلىسى بەلگىلەيدۇ. شى. تۈركىستان مىللىي ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ خاراكتېرى - مىللىي ئازاتلىقنى يېتەكچى قىلغان ئومۇمى شى. تۈركىستان خەلقلىرىنىڭ ئازاتلىق ھەرىكىتى بولغانلىقى. شۇنىڭ بىلەن تەڭ ئىنقىلاب ئۆزگىچىلىكى «ھەرقانداق خىتاي بولمايدىغانلىقى» دېگەن شۇنىڭ ھەرىكەتنى ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچىنى بەلگىلەيدىغان ئامىللاردۇر. مۇشۇ نۇقتىدىن ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچلىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت بولۇشى كېرەك:

١. شى. تۈركىستاندىكى مىللىي زىددىيەت ئىچىدە ئۇيغۇر مىللىتى بۇ زىددىيەتنى تۈپتىن ھەل قىلىش ئۈچۈن مەركىزىي رول ئوينايدۇ. شۇڭا ئۇيغۇر مىللىتى شى. تۈركىستان ئىستىقلالىيىتىنىڭ ئاساسىي ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچى بولۇپ قالىدۇ. يەنى، ئۇيغۇرلارسىز ھېچقانداق ئازاتلىق ھەرىكىتىنىڭ غەلىبە قىلىشى مۇمكىن ئەمەس. بۇ جۈملىدىن مەسىلە ھەرىكەتنىڭ قورالى ۋە ياردەمچىسى ئۇلارنىڭ رولى ئىچىدە؛

٢. ئامما شى. تۈركىستاننىڭ ئىستىقلالىيىتى ئومۇمى شى. تۈركىستان مىللەتلىرىنىڭ، بولۇپمۇ خەنسۇلارنىڭ ئازاتلىقى بىلەن باغلىق مەسىلە بولغاچقا ئۇ خىتاي مىللىتىدىن بولغان ئۆز ئۈستۈنلۈكى خەلقمۇ كام بولسا بولمايدىغان ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ بولۇپ قالىدۇ. دېمەك ھەممىنى «مىللىي بىرلىك» كۈچى ئىستىقلالىيەتكە ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچ - دېيىشكە بولىدۇ؛
بىزنىڭ ئومۇمى ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچىمىز...

3. بۇ مۇزاكىرىنى قىلمايدۇ. مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنىڭ تەغدىرى، ئۆزىمىزنى خىتاي دېموكراتىك كۈچلىرىنىڭ ئەگ-ىشىپ كونسېرۋاتىپ كۈچلىرى دېگەنلەرنىڭ قارشى ھەرىكىتى ۋە بۇ ھەرىكەتنىڭ غەلىبىسى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك ھەم ئۇنىڭغا باغلانغان بولىدۇ. بۇ ھالدا ئۆزىمىزنى خىتايدىكى دېموكراتىك ئىنقىلاب ئىش. تۈركىستاندىكى مىللىي مۇستەقىللىق ئىنقىلابىنى قوزغايدۇ ۋە ئۇنى غەلىبىگە ئېرىشتۈرىدۇ - دېگەن سۆز.

VI. ئىش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ ئىتتىپاقداشلىرى

بىزگە ئىتتىپاقداشلار كېرەك. ئىتتىپاقداشنىڭ زىيىنى يوق، پەقەت پايدىسى بار. ئىتتىپاقلىشىشقا بولىدىغان بارلىق كۈچلەر بىلەن ئىتتىپاقلىشىش، بىتەرەپ كۈچلەرنى پايدىلىق كۈچلەرگە ئايلاندۇرۇش، زىيانلىق كۈچلەرنى بىتەرەپ كۈچلەرگە ئايلاندۇرۇش، دۈشمەن كۈچلەرنى يېتىم قالدۇرۇش - مانا بۇ ئىنقىلابىي كۈچلەرنىڭ مانېۋىرىدۇر. بىزنىڭ ئىتتىپاقداشلىرىمىز كىملەر بولۇشى كېرەك؟

1. ئىش. تۈركىستاندىكى مىللىي مۇستەقىللىقنى قوللىغۇچى بارلىق مەدەنىيەت، تەرەققىي، سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەدەنىي ۋە دىنىي تەشكىلاتلار؛

2. خىتايدىكى ۋە چەتئەللەردىكى قىزىل خىتاينى ھەرخىل مەسىلىلەردە ئەيىبلەيدىغان بارلىق تەشكىللەر ۋە شەخسلەر؛

3. خىتاي مۇستەملىكىسى بولۇش بىزگە ھەمداش تىبەت، ئىچكى موڭغۇل، مانجۇر، تۇڭگان، مياۋ، جۇاڭ قاتارلىق مىللەتلەر ۋە ئۇلارنىڭ مىللىي ئازادلىق كۈچلىرى؛

4. تەيۋەندىكى گومىنداڭ ھاكىمىيىتى ۋە ئۇنىڭ ئانتىكوممۇنىست تەشكىلاتلىرى؛

VII. ئىش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ تەرەققىيات باسقۇچلىرى

ئىش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ تەرەققىياتىدا ئۆتكۈنچى باسقۇچلار بولامدۇ - يوقمۇ؟ ۋە ياكى بىرلا ئىستىقلالىيەت قولغا كېلەمدۇ؟ ھەرقانداق ئەھۋالدا قانداق ۋاقىتلاردا ئىنقىلابنىڭ يۈز بېرىشى كۈتۈلىدۇ؟

مانا بۇ مەسىلىلەر مەزكۇر پىلان بويىچە ئاساسلار بىلەن بىزنى ئويلاندۇرۇشقا مەجبۇر قىلىدىغان بۇ ئاساسلار تۆۋەندىكىچە:

1. ئىش. تۈركىستان مۇستەقىللىقىنى بېرىشتىن بۇرۇنقى ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ ھەل قىلىنىشى، ئاندىن قالسا ئىلگىرىكىدىن خىتايدا كەڭ كۆلەملىك ھاكىمىيەت ئۆزگىرىشى ۋە بۇ كۆلەمنىڭ ئاخىرقى نەتىجىسىدۇر. ئاندىن ئىش. تۈركىستان مۇستەقىللىقى ئىتتىپاقلىرى ئۈستىدە يېڭى بولغۇسى دېموكراتىك كۈچلەرنىڭ ئىش. تۈركىستان مۇستەقىللىقىنى ئېتىراپ قىلىش - قىلماسلىق مەسىلىسى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. بۇ ھەرقانداق ئامىل بىر - بىرىگە زەنجىردەك باغلانغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ قايسى بىرىنىڭ ئۆزگىرىشى تۆۋەندىكى ئەھۋاللاردا يۈز بېرىشى مۇمكىن:

بىرىنچى ھالدا، ئىش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت ھەرىكىتىنىڭ يېتەكچىلىكى خىتايدىكى موجۇت قىزىل ھاكىمىيەتنىڭ ئۆزگىرىدىغان ھالقىسىنى بىلىش ۋە دەل مۇۋاپىق ۋاقىت - سائەتتە مۇستەقىللىق ئېلان قىلىشقا ئۆزىنى تەييارلاشنى ئەمەلگە ئاشۇرالامدۇ؟

بۇ ئۆزگىرىش يېڭى سىياسىي ئىدىيەلەر بىلەن ئۆزىمىزنى خىتايدا قىزىللار ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇش ھەرىكىتى ئاخىرقى غەلىبىگە يەتكەندە، يېڭى ھاكىمىيەت تېخى تولۇق ئورنىتىلمىغان ئارىلىق بولۇپ ساناپ بولىدۇ؛

ئىككىنچى ھالدا، خىتايدا قىزىللار ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرغان دېموكراتىك كۈچلەر يېڭى ھاكىمىيەت ئېلان قىلغاندىن كېيىنكى يېتە يۈز بېرىدىغان ئەھۋال بولۇپ، بۇ ھالدا ئىش. تۈركىستان تەغدىرى يەنە سىلا ئەپ ئۆتۈشكە چېتىشلىق دېموكراتىك كۈچلەرنىڭ ياكى مۇستەقىللىق ۋە ياكى فېدېراتسىيە ئېلان قىلىش ئەمەلىيىتىگە باغلىق بولىدۇ، ئاخىرقى ئىككى خىلدىكى ئەھۋالنىڭ ئىككىنچىسى - يەنى، فېدېراتسىيەنىڭ ئېھتىمالى كۆپرەك بولۇشى مۇمكىن.

دېمەك، بىرىنچى ھالدا (مۇستەقىللىقنى) قولغا كەلتۈرۈش - ئىش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت ھەركەتلىرى خىتايدىكى ئەھۋال ئۆزگىرىشىدە پەيدا بولىدىغان «بوشلۇق»نى ئارىلىق يېتىشتۈرۈش بىلەن

سەۋىيە بىلەن يېتىشتۈرۈلمىگەن بولسىمۇ، ئىشلىگىنى ھالىنىڭ ئېغىر بىر پەيتتە - بىزدە يېتىشى قولىدىن چىقىرىپ قويۇشقا باغلىق بولىدۇ.

2. ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەتنى ھەرىكىتىنىڭ كوممۇنىستلار دىكتاتۇرىسى ئاستىدىكى قىزىل خىتاي شەرائىتىدا مەلۇم نەتىجىلەرنى بېرىشى مۇمكىنمۇ؟ مۇمكىن دېيىشنىڭ ئاساسلىرى يوق ئەمەس. بۇ ھالىنىڭ ئېغىر بىر شەكىلدە يەنە بىر تەرەپتىن خىتايدىكى تەرەپتىن ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەتچىلىرىنىڭ كەسكىن ئەۋجى ئېلىشقا ~~باشلىشى بىر لىك~~ ئېلىشقا باشلىشى ئىنقىلابىي دېموكراتىك ھەرىكەت بىلەن مىللىي ئازادلىق كۈرەش بىلەن تەرەپلىرىنىڭ ئالغا قاراپ ئىلگىرىلىشىگە باغلىق ھالدا كوممۇنىستلار دېموكراتىك ھالىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن تۇرۇپ بۇ تەسىرلىرىنى سىياسىي قىلىش نىيىتىدە دېموكراتىك ئىسلاھات دېموكراتىك ئىسلاھات »، «مىللىي ئىسلاھات» ئېلىپ بېرىشقا مەجبۇر بولۇشى مۇمكىن. بۇ ھالدا خىتاي كوممۇنىستلىرى يەنىلا «بىرلىك سەپ» ماكىنىسى» بىلەن «مىللىي فېدېراتسىيە» (قويۇشقا مەجبۇر بولغان) ئېلان قىلىش بىلەن ئىچكى ماجرانى تىنچلاندۇرۇپ خىتاي جاھانگىرلىكىنىڭ ئاتالمىش «ۋەتەن بىرلىكى»نى ساقلاپ قېلىشقا تىرىشىشى ئېھتىمال؛

ئەگەر خىتايدىكى دېموكراتىك كۈچلەرنىڭ ھەرىكىتى بىرلىكى خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ بۇ بىرلىك سەپ ماكىنىسىگە كىرىشىپ (چۈنكى خىتاي دېموكراتلىرى ئىچىدىمۇ ئىچكى ئۆزگىرىشتە دۆلەت ياردىمىنى خۇسۇسىي تۇتقانلار بىلەن مەۋجۇت) بۇ ھالدا ش. تۈركىستان مۇستەقىللىقىنى ئىچىدە فېدېراتسىيە ئورنىتىشقا چىقىشى مۇمكىن؛

3. شۇنى ئېيتىش كېرەككى، ش. تۈركىستان مۇستەقىللىقى ئەلا ئىدىيىسى بولۇشقا قارىماي خىتاي مۇستەملىكىچى بىلەن ئەگىشىدىغان قۇدرەتلىك مىللىي ئەمەلدارلىرىنىڭ فېدېراتسىيىگە قوشۇلۇشى ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس. چۈنكى، ئۇلار ئۆزلىرىنى خىتايسىز ئەمەل تۇتالمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ قېلىشى مۇمكىن؛

ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىستىقلالىيەتچى سىياسىي كۈچلەرنىڭ يۇقىرى تەسىرلىرى ئاجىز بولغان ھالدا مۇنداق فېدېراتسىيە مەسىلىسى كۈچلەر ئارىسىدا مۇستەملىكىچىلەرنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن ئېلىپ چىقىدىغان بولسا مۇنداق سۈنئىي فېدېراتسىيە ئەمەلدە جارى قىلىنىشى تەبىئىي، ئۇ ۋاقىتتا فېدېراتسىيە ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ باسقۇچلىرى قاتارىدىن ئورۇن ئېلىشقا تېگىشلىك ئەلۋەتتە.

VIII. ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ

ستراتېگىيىسى

ش. تۈركىستاننىڭ ھازىرقى ئورنى ئەمەلىي جەھەتتىن ئالغاندا، ئۇيغۇر ۋە باشقا تۈركىي خەلقلەر بىلەن خىتايلار ~~رىسانى~~ (سانى) تەڭ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار ئوكۇپلارنى، بىز ئانا (يەنى ئەرمىيە ئۇلارنىڭ قولىدا، ھەم خىتاي دۆلىتى ئارقا تىرەك قىلىدۇ)، ئۇلارنىڭ ئىقتىسادىي ئورنى، ئىنتىسىپ ھەم ئىستىپادىيلىرى مەۋجۇت. بىزنىڭ يوق. مۇشۇنداق ئەھۋالدا ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ تۆۋەندىكى يولۇنۇشلىرىنى ئېتىبارغا ئېلىشقا مەجبۇرمىز:

1. ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشى - بىز ئىسسىق ئۆزى خىتايلارغا قارىتىلغان ھەرىكەت ئەمەس، بەلكى قىزىل خىتاي مۇستەملىكىچىلىكىگە ۋە ئۇنىڭ يەرلىك مىللىي قورچاق ئەمەلدارلىرىغا قارشى ھەرىكەت بولۇشى كېرەك؛

2. ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشى ئۆز ئۆزىچە خىتاي مىنتىقىسىدىكى دېموكراتىك قوزغىلىشقا باغلانغان ھالدا غەلىبىگە ئېرىشىش مۇمكىنچىلىكى جەھەتتە ئېلىنىشى لازىم بولىدۇ؛

3. ش. تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ئىنقىلابى ئۆز نىشانىغا يېتىش ئۈچۈن تۆتكۈچى بولغان مىللەت - ئۇيغۇرلارنىڭ ئىستىراتېگىيىسى قانداق ئىشقا ئاشمايدىغانلىقىنى نەزەردە تۇتقان ھالدا بۇ مىللەتنى ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ يېتەكچى كۈچى دەپ ئېتىراپ قىلىنغان ۋە زىيىنىنىڭ ئەتەكلىنىشىنى تەقەززا قىلىدۇ؛

4. ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشى ھەممە مىللەتلەرنىڭ بىرلىكسەپ تەكەللۇپ ئۈستىگە قاتنىشىشىغا ئېرىشىشى، ش. تۈركىستاندىكى تۇرۇپ يېتەكلەن ھالدا، دېموكراتىك نىشانى باياندىغا «ئازادلىق ھەممىگە، دۆلەت ھەممىگە، باياشات ھەممىگە» شوئارىنىڭ يېتەكچىلىكىدە؛

5. ئازاد ش. تۈركىستان دۆلەت تۈزۈمى: ئاساسىي قانۇنىيلىق، دېموكراتىيەلىك ۋە ھوقۇقىي دۆلەت بولۇشى، مۈلۈك
سېپىلىكىنىڭ ھەر خىل شەكىللىرى بىلەن ئەركىن بازار ئىقتىسادى تۈزۈمىنى جارى قىلىنىشى، ئىلغار ئىجتىمائىي ئالاھىدە
لىكلەرنىڭ ئەركىن راۋاجلىنىشى ھەمدە سىياسىي پارتىيەلەر بىلەن جەمئىيەتلەرنىڭ قانۇنىي ئېتىراپ قىلىنىشىنى
كۆزدە تۇتىدۇ.

IX. ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ تاكتىكا مەسىلىسى

ئۆز ھازىرقى ئەھۋالدىن قارىغاندا ش. تۈركىستان ئىستىقلالىيەت كۈرىشى ھەم سىياسىي ھەم ئىدىيەۋى ھەم قانۇنىي
ھەم قوراللىق بولۇشى مۇمكىن. بۇنىڭ ھەر قايسى تۈرى قىزىل خىتاي مۇستەملىكىچىلىرى بىلەن ش. تۈركىستان
ئىستىقلالىيەت كۈرىشىنىڭ ۋەزىيىتىگە باغلىق ئېلىپ بېرىلىدۇ. شۇڭا بۇ كۈرەشنىڭ تاكتىكىسى تۆۋەندىكىچە بولۇ
شى مۇمكىن:

1. ئۈرۈمچى خىتاي دۆلەت ۋەزىيىتىدىن ئېيتقاندا بىر مەسىلىنى كوممۇنىستلارنىڭ ئىچىدىكى يوشۇرۇن دېمو
كراتىك كۈچلەرنىڭ تەخت ئۆزگەرتىشى ياساپ (يەنى تىنچ ئۆزگىرىش يولى بىلەن) ھاكىمىيەتنى قولغا كىرگۈزۈ
شىگە، يەنە بىر مەسىلە قوراللىق قوزغىلاڭ بىلەن كوممۇنىستلارنى تەختتىن ئاغدۇرۇش كۈرىشىگە باغلىق؛
مۇشۇنداق ئەھۋالدا ش. تۈركىستاندا بىرىنچى قېتىم خىتايدىكى سىياسىي ۋەزىيەتكە ھەر بىر شەكىل
دىكى تەخت ئۆزگىرىشىگە ئەگىشىپ قوراللىق ۋە ياكى قوراللىق ئۇسۇلنى قوللىنىشى تەبىئىي؛

2. ش. تۈركىستاننى ئايرىم ئېلىپ ئېيتقاندا ئۈرۈمچى خىتاينىڭ مۇستەملىكىچىلىك تۈزۈمىنى ۋەزىيەتكە قاراپ مىللىي قار
شىلىق سىياسىي ۋە ياكى قوراللىق تۇرۇشلار ئارقىلىق ئېلىپ بېرىشقا تامامەن مۇمكىن. دېمەك، ئاساسى بار
بۇ ئاساس: ش. تۈركىستاننىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى تەلەپ قىلىشتۇر. ش. تۈركىستاننىڭ ئۆز ئالدىغا ئېلىپ بارغان
بۇ يەككە قارشىلىق ھەرىكىتى ئۆز ئەھمىيىتى بويىچە يەنە تاكتىكىلىق خۇسۇسىيەتكە ئىگە بولالايدۇ. خالاس.
چۈنكى، بۇ خىل قوراللىق قارشىلىق قىزىل خىتاي دائىرىلىرىنى مىللىي ھوقۇق تەلەپلىرىگە مەجبۇر ئېتىشى بىلەن، لېكىن مۇستەقىللىق مەسىلىسى مۇنداق يەككە ھەرىكەتلەر بىلەن ھەل بولۇشى
سىياسىي ۋە ياكى
مۇمكىن، لېكىن مۇستەقىللىق مەسىلىسى مۇنداق يەككە ھەرىكەتتىكى قارشىلىق ھەرىكىتى بىلەن ھەل بولۇشى
ناتايىن.

ئۇنىڭدىن قوراللىق ھەرىكەت ش. تۈركىستاندىكى مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن كۈرەشنى ئەھۋالغا ئېلىپ كېلىدۇ، خىتاينىڭ مۇ
ستەملىكىچى دۆلەت شەكلىدىكى ئەلىنى دەپ، خىتاينىڭ خەلقئارادا تېز ئىنكاس قوزغايدۇ. خەلقئارادىكى ئابرۇيىنىڭ چۈشۈ
شىگە ئېلىپ كېلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن خىتاينىڭ ش. تۈركىستاننى بۆلۈپ - تالىشىدىكى «مۇستەقىللىق»، «مىللىي ئىتتىپا
قلىق» ۋە بىرلىك تۈزۈلۈشى «سىياسىي تار-مار بولىدۇ. «مۇستەقىللىق»، «تېررورلۇق» «بۆلگۈنچىلىك» ۋە ئۇ ھالدا ئىجتىما
ئىي ش. تۈركىستاننى بۆلۈپ - تالاش ئەنە شۇ يېتىپ ئاشىدۇ، مەبلەغ سېلىشى ۋە بۇ بازاردا بىلەن كۆچمەنلەرنى
يەرلىك ش. تۈركىستانغا قاراپ ئۆتىدۇ، شۇڭلا ش. تۈركىستاندىكى خىتاي دۆلەت ئىشلىرىنى بىر ئاز دۇنياسىنى ئېلىپ قاچىدۇ،
بۇ ئۇلاردا تەبىئىي تەلەپ قىلىنىشى ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇپ قىلىدۇ. ھەمدە بۇلارنىڭ يەرلىك خەلقىنى بىلەن ئېلىپ
خىتاي مەنپىيا سىدىكى مىللىي قارشىلىق كۈچلىرىنى ھەرىكەتكە سالىدۇ.

3. سىياسىي كۈرەش شەكىلگە كەلسەك، خىتاينىڭ مۇستەملىكىچىلىك جەمئىيىتىگە ئۈزۈلگەن ش. تۈر
كىستان خەلقىنىڭ مىللىي ھەرىكىتى، ئىنسان ھوقۇقى تەلەپلىرى تەبىئىي ھالدا نامايىشقا چىقىش، مىتىڭ ئۆتكۈزۈش،
ئىش تاشلاش، دەرس تاشلاش ئۇرۇشلىرى، ئارقىلىق مىللىي قارشىلىق كۆرسىتىپ ئېلىپ كەلمەكتە. بۇ
ئۇسۇللارنىڭ تاكتىكىلىق ئەھمىيىتى شۇكى، بىرلىك مىللىي ۋە قوشۇلغان كۈچلەرنى ئۆزگەرتىش ئېلىپ كېلىشى سۆزسىز.
ئۆز تۇرۇۋاتقان بازىلىق مەسىلىسىنى ھەممىسى ۋەتەن تاشقىرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ قولىدىن كېلىدىغان،
يەتەي ۋەتەن ئىچىدىكى ئۇيغۇرلار قولىدىن كېلىدىغان ھەم ئۇلارنىڭ ئۆز ئالدىغا ھەل قىلىدىغان مەسىلىلىرى

ئالتىنچى بۆلۈم

مۇھاجىرەتتىكى ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ كونسېپسىيەسى

مۇھاجىرەتتىكى يۈز مىڭلىغان ئۇيغۇرلار شەرقىي تۈركىستاندىن ھەر يىلى ھەر خىل سەۋەبلەر بىلەن چىقىپ كەتكەن ۋە ھەرخىل دەۋرلەردە ھەر خىل تارىخىي سەۋەبلەر بىلەن كۆچۈپ كېتىپ يەرلەشكەن ئىلگىرى ھەممە ھەر خىل ئېتنىك مەملىكەتلەردىكى ئۇ خىتايلاردىن دەرىجىدىكى مىللىي تەقسىم، ئۇيغۇرلارنىڭ ئىسمىنى يوق قىلىۋېتىش، ئالاقە قىلىش ھەققىدە ھەر خىل مۇستەملىكىچىلىك سىياسەتلىرىگە قارشى كۈرەش قىلىپ كەلگەن. شۇڭا ساپ ئىتتىپاق بولالمىدۇق، ھەتتا ۋەتەنىمىزنى قوغداش، ئىگىلىش، ھۆكۈمرانلىقنى تۈگىتىش ھالەتلىرىدە كەلگەن مۇھاجىرەتتىكى ئۇيغۇرلار سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى تۈركىي جۇمھۇرىيەتلەر مۇستەقىللىققا ئېرىشكەندىن كېيىن مۇھاجىرەتتىكى ئۇيغۇرلار مۇستەقىللىق، مىللىي سىياسەت ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەتەن داۋاسى ھەر قانداق ئۆزگىرىش ئۈچۈن ئىچكى جەھەتتە بىرلىشىپ، تەشكىلات ۋە ھەمكارلىق يەنە پەيدا بولدى ۋە ھەتتا بۇ مەسىلىدە ئاممىۋى ۋەتەن داۋاسى بۇرۇنقى ئۇسۇل، ئۇسلۇب ۋە پىلانلىرىدا ھەر قانداق يېڭى ئىزدىنىش كۈن تەرتىپىگە قويۇلدى.

بۇ ھال بىزنىڭ ۋەتەن داۋاسى مەسىلىسىدە زادى قولىمىزدىن نېمە كېلىدۇ؟ ۋەتەن ئازادلىقى ئۈچۈن نېمە قىلالايمىز؟ دېگەن مەسىلىنى ئىستىقلال ۋە ئىلگىرىكىمىزنىڭ لازىملىقىنى قايتا ئويلاپ چىقىشقا تۈرتكە بولدى. بۇ مەقسەتتە بىزنىڭ بۇ ھەقتىكى كونسېپسىيەمىز تۆۋەندىكىچە بولۇشى كېرەك، دەپ قارايمەن:

ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ ھەل قىلىنىدىغان ئاساسىي تەلەپلىرى

I. ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ ھەقىقەتتە ھەم بىرلەشكەن تەشكىلاتنىڭ ۋە مۇھاجىرەتتىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئورتاق مەقسىتى.

1. ۋەتەننىڭ تەقدىرى، ھەرگىزمۇ مۇستەملىكىچىلەرنىڭ قولىدا قالمايدۇ. شۇڭلاشقا ھەققانىي تۈردە ۋەتەن داۋاسىنى قوللايدىغان دۇنيادىكى ھەممە مىللەتلەرنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش ئۈچۈن، ۋەتەننىڭ ئازادلىقى ۋە ئىستىقلالىنى قولغا كەلتۈرۈش، ئۇنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇش ۋە باشقا ھەق-ھوقۇقلىرىنى قولغا كەلتۈرۈش، مانا شۇنىڭ ئۈچۈن ۋەتەننىڭ نامىنى ئالدىن ھەر تۈرلۈك تەشكىلاتلار قولىدىن كېلىدىغان ئىشلارنى ئىشلەپ، قولىدىن كېلىدىغان ئىشلارنى ھەر بىر ئەللەردىكى تەشكىلاتلار خەلقىنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ مىللىي ئىستىقلالىمىز ئۈچۈن تىرىشىشىمىز كېرەك؛

2. ۋەتەن داۋاسىنىڭ قولىمىزدىن كېلىدىغان ئىمكانىيەتلىرى شۇ ئەللەردىن ئىبارەتكى، ئۆزىمىز ئىجتىمائىي، مەدەنىي، سىياسىي قانۇنلىرى يول قويغان سەۋىيەدە، ئاساسىي قانۇنلىرى ئىجازەت قىلغان تۈردىكى دۆلەتلەرنىڭ ئاممىسىغا ۋەتەن داۋاسىنى خەلقئارا سەھنىلەرگە ئېلىپ چىقىش ۋە ئىقتىسادىي تەشكىلاتلارنى قۇرۇش ئارقىلىق ۋەتەن داۋاسىنى تونۇتۇش، بىزنى قوللايدىغانلارنى كۆپەيتىش، شەرقىي تۈركىستان خىتاينىڭ مۇستەملىكىسى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش، خىتاي بىلەن ئىقتىسادىي ۋە دىپلوماتىيە قىسمىنى كۆرۈپ چىققاندا، تارقىلىش خىتاينىڭ بولغان خەلقئارا سەۋىيەسى، ئىقتىسادىي ۋە ئارقىلىق خىتاينىڭ مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتىنى ئۆزگەرتىش، ساپ ئىنكاسىيە ئېلان قىلىش چارىلىرى ئارقىلىق تاشقىردىن ماسلىشىش؛ شۇنداق ھەمدە ھەممە ئۈچۈن ئىستىقلالىيەت كۆرۈشىمىزگە تاشقىرىدىن ماسلىشىش، بۇ ئارقىلىق خەلقئارا جەمئىيەتنىڭ دىققىتىنى تارتىش.

3. تاشقى ئەللەردىكى ۋەتەن داۋايىمىزنى قوللىغۇچىلارنى شۇنىڭ بىلەن خاراكتېرلەندۈرگىنىمىزدە، شۇ ئەللەر دۆلەت قانۇنلىرىدا بەلگىلەنگەن بويىچە، قىزىل خىتاينىڭ كىشىلىك ھوقۇق سىياسىتى ۋە قانۇنسىز تۇتقۇن ئورۇنلىرى، ۋىجدان ئەركىنلىكى ۋە ئىنسان ھوقۇقى مۇستەملىكىچىلىك تۈزۈم – تەرتىپلىرى، ئىنسانىي ھەق-ھوقۇقلار دېموكراتىك تۈزۈم، خىتاي جاھانگىرلىكى بىلەن خەلقئارا مۇناسىۋەتتە بىر نەتىجىلەرنى ئۆزىمىز كۆرسىتەلەيمىز. مانا بۇ ھالدا بىز ئۇلارنىڭ خىتاي جاھانگىرلىكى ۋە ئۇنىڭ مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتىنى بىزنىڭ داۋايىمىزنى ماھىر تەرەپتىن تونۇتۇش ئىشىنى ئالغا سۈرۈش. شۇنىڭ بىلەن بىز ۋە ۋەتىنىمىزگە مۇناسىۋەتلىك ئىنسان ھوقۇقى داۋاسى بويىچە تەشكىلاتلىنالايمىز.

II. مۇھاجىرەتتىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەتەن داۋاسىدىكى رولىنىڭ ئاساسلىرى

1. بىز گەرچە خارىجى ئەللەردە ئۇلارنىڭ پۇقراسى بولۇپ ياشىساقمۇ لېكىن بىز ئۆز نارازىلىقىمىزنى بىلدۈرىمىز. شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇھاجىرەتتىكى خەلقى، ئۇلارنىڭ ئەمەلىيىتى ئاساسىدا قانداق پائالىيەت بولسا، شۇنى قىلىمىز. ئۇلارنىڭ خىتاي بىلەن ياشىيالمايدىغانلىقىنى، تەشۋىق قىلىمىز. ئۇنىڭ ئەمەلىيىتى، بىزنىڭ تارىخى ۋەتەنىمىزنىڭ مۇستەقىللىقىنى ۋەتەن ئەمەلىيىتىدە بىرلىكتە قىلىدىغانلىقىمىز.

15. ... ۋە ئۇ ئانە ئۇنۋېرساللىق ... ئۇلارنى بىزنىڭ ۋەتەن داۋايىمىزغا قوشۇلۇش تۇنۇشتۇرۇلۇش قىلماسلىقنى كېرەك!
... بىزنىڭ ھەممىمىز ئىشىنىشىمىز كېرەك، ئۇلار بىزنىڭ ۋەتەن داۋايىمىزغا ... «بىرلىكتە بىللىكى» بىلەن چە
2. ئۇيغۇرلار دۆلەتلەر بىزنىڭ مۇستەقىللىق داۋايىمىزنى «خىتاينىڭ ئىچكى ئىشى»، دۇنيا تېپىشتىن كەلگەن ئەلقتتىكى بىرلىك
ئۇلار ... ئىنسان ھوقۇقى، ئىكىلوگىيە ... مەزلۇم ... بىز ئۇلارنى ... ھەم ... بولۇپ كەلدى؛
قانۇنلار بىلەن چەكلەپ خىتاينىڭ ئېيىپلەيدىغان بارىمىز ھەم مۇشۇنداق بولۇپ كەلدى، ئەمما بەزىدە ئەكسىچە پەيدا
3. قىزىل خىتاينىڭ خەلقئارا قانۇنلارغا خىلاپ سىياسەتلىرى، خارجى ئەللەردە ئەكسىچە
قىلىنغان دائىرىدە، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئۇيغۇرلىرى ... ۋەتەن داۋاسى بىلەن ئېتىراپ قىلىنىشى
ئىنسانىيەت ئېھتىياج تۇغۇلدى؛ ئۇلار بىزگە دۇنيا مۇستەقىل بولۇشىمىز، ئۇلارنىڭ ... قولغا يايان كەلگۈسى
4. بىز چەتئەللەردىكى ئۇيغۇرلار ... بىز ۋەتەن مۇستەقىللىقىنى ئېتىراپ قىلدۇق، بىز سىياسىي
ئىسنىڭ مادىدى ھەلەكچىلىكى بىلەن جاھانگىر ... بولسا، بىز ۋەتەن ئەمگىكى ... ۋەتەن ئەمگىكى بىلەن
سىياسىي تامغا ... ئەمما بىزنىڭ ئىشىمىز ... تەرەققىيات ... بىزنىڭ قانداقلىقى تۈزۈلۈشى بولسۇن
كېرەكلىك ... ئۇيغۇرلار دۆلەت ئاسارەتتىكى ... ۋەتەن ... مۇستەقىللىقنى ھەرقانداق
مۇستەقىل مۇستەقىللىق ساقلانغان ھالدا مەۋجۇت، لېكىن ئۇيغۇرلاردا ... مۇستەقىللىقنىڭ ھەرقانداق
... بىزنىڭ «مۇستەقىل ۋەتەن ئۈچۈن!»، دېگەن داۋايىمىزنىڭ قانۇنى ئاساسى بولا
تۇرۇپتۇ، ئەمما بۇ ھال بىزنىڭ «مۇستەقىل» ... بىز تەرەپتە ئۆلكە تەلگىنى مۇستەقىل بولدى؛
لايىق، بۇ ئاساسىي ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىمىزدە ... بىز تەرەپتە ئىشلار تەرەققىي قىلىشى كېرەك
5. چەتئەللەردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتى ئۆلچەم بارىدىغان ... بەرمەكتە،
... ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ چەتئەللەردە داۋا ... بارىدىغانلىقىنى دەرىجىدە بەرمەكتە،
ئىدى، بۇ ھال ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ ... ياكى ... تىگىلىشىم ...
6. ھازىر ھەممە يەردە: «ھەرقايسى ئۇيغۇر ... تىنچلىق!»، دېگەن ... بىلەن ... ئۇيغۇرلاردا ... تارىخى
... ئۇيغۇرلار ۋەتەن ... ئۇيغۇرلاردىن ۋەتەن ... ئۇيغۇرلاردى! ... ئۇيغۇرلاردا ... ساقلاشتى،
... بازىرى ... ساقلاشتى،

ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ چەتئەللەردىكى ئۆرتاق ئىشلار

III. ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ چەتئەللەردىكى ئورتاق ئىشلىرى - مۇستەقىل شەرقىي تۈركىستان دۆلىتىنى تىكلەش ئىشىدۇر. بۇنىڭ
1. ۋەتەن داۋايىمىزنىڭ چەتئەللەردىكى ئورتاق ئىشلىرى - مۇستەقىل شەرقىي تۈركىستان ... مۇستەقىللىق ... تارىخى
... ئىشلەك يوق. لېكىن بۇ ئىشلارنى ۋەتەن تاشقىرىدىكى ... تەشكىلاتلارنىڭ خىتاي ... مۇستەقىللىققا تارىخى
... ئىش يوق. لېكىن بۇ ئىشلارنى ۋەتەن ... تۈركىستاندا ... دۆلەتكە ئېرىشتۈرۈشكە ئۆزە
باشقا تاكتىكىلىق ئىشلارنى بىلەن، مەسىلە خىتاينىڭ ... تۈركىستانغا ... ھوقۇقىمىزنى ... قىلىشنى
ياكى ئۆزگىچە ... تۇغۇلغان ... ئۆزگەرتىش، يەر بايلىقلىرىنى ... ئۇنى ئىشلىتىش ...
تارىخى ئىشلارنى بىلەن ... ماسلىق كېرەك ھەم ... ئۇلارنى ... ئىش يوق؛
2. ۋەتەن تاشقىرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ يەرلىك مەنپەئىتى بىلەن ... ئىقتىسادى، مەدەنىي - مائارىپ ۋە
مىللىي ئەركىنلىك ... بىلەن مۇستەقىللىقنى ... ھەرگىز بىر - بىرىنى چەتكە قاقماسلىقى لازىم، بەلكى ھەرىكەتلىك
تەرەققىيات تۈزۈش كېرەك؛
3. ۋەتەن تاشقىرىدىكى مۇستەقىللىق ۋەتەن داۋاسى ... مىللىي داۋانىڭ قولغا كەلتۈرگەن تاكتىكىلىق ئۇ
تۈرتكە ... (مەسىلەن مىللىي ... ئىستىھكام ...) تارىخى تەرەققىيات ... بىلىش كېرەك، چۈنكى
تارىخنى تۇتۇپ بىر ... قىلالمايمىز؛
4. ھەرقانداق تاكتىكىلىق ئىشلار ... مەنپەئەت ... ستراتېگىيەلىك داۋايىمىز بولغان مىللىي مۇستەقىللىق ... قىلماسلىقى كېرەك؛ مۇستەقىللىق داۋايىمىزدىن
... قىلىش ... ياكى ... قىلماسلىقى كېرەك؛
... بىلەن ... ئىشلار ... ھەقىقىي ...
... داۋايىمىزنىڭ ...
12. مىللىي مۇستەقىللىق داۋايىمىزنىڭ خەلقئارادىكى ئەھمىيىتى
7. ... «بۇ داۋا ...» ... «بۇ داۋا چەتئەل

... ئەندىشە قىلىدۇ. لېكىن ئۇلار
ئاماننى ... بىزنىڭ ۋەتەن داۋايىمىز قانۇنىي داۋا. داۋا بارىدىكەن ئۇنى ئۇتقاندىن كېيىن بېرىش
دېيىلىدۇ. داۋاگە قارىغاندا ئۇنىڭغا ھەقىقىي بېرىش ... لازىم. ئۇنداق قىلمىسىڭىز ۋەتەن تالاش
كېرەك دۇر.
چېگرا تەتقىقاتلىرىغا ۋەتەن داۋايىمىزنى ... ئۆتكۈزۈش ... كۆرۈنۈشى تۇرغاندا
ستىدۇ. خەلقئارادا ... قىلىدۇ. ... ئاساسلىرىمىزنى ... تەتقىقاتچىلىرى ... بىلەن
رىدۇ. خىتاي ... داۋالىرىمىزنى ... داۋاگە ... قىلىشنى ... قىلىدۇ
٢. ۋەتەن داۋاسى ۋەتەن ... ۋەتەنلىرىنى داۋاگەردە ... ھەممىنىڭ تۈرتۈ
... ئېلىپ ... بولسا ... يېتىشتۈرىدۇ. خەلقئارالىق ... ۋەتەنپەرۋەر
... ئەمەلىيەت ... بىرلىكىنى ... ئە-
لىك ... ئىش ... تەتقىقاتچىلىرىمىزنىڭ ... ئېلىپ كېلىدۇ.
تەشكىللىرىمىزنىڭ تەجرىبە-ساۋاقلىرى ... تەشكىلاتلار ... ئېلىپ كېلىدۇ.
٧. ۋەتەن داۋالىرىمىزنىڭ ئاكتىپلىقى، ستراتېگىيە ۋە سىياسەتلىرى
بىزنىڭ چەتئەللەردىكى ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىمىزنىڭ ئۆزىگە خاس ئاكتىپلىقى، ستراتېگىيە-
سى ... بولۇشى ... :
١. ۋەتەن داۋاسىدا ... (ھەرىكەتنى ئاكتىپ ...)
... ئاكتىپلىقى ... بىزنىڭ ئاكتىپلىقىمىزنىڭ «ھۇجۇم» ۋە ياكى «چېكىنىش»
ۋە ياكى ... بىزنىڭ ... قاچانكى ... ئۇتقاندۇرۇشقا ...
... چەتئەللەردىكى ... ھۇجۇم ۋە ياكى ئۇرۇش ... سىلىق ...
... خىتاينىڭ چەتئەللەردىكى ... ۋە ياكى ئۇرۇش ...
... ۋەتەن ... ئاساسلىق ... مۇناسىۋەت ...
٢. ئاكتىپلىقىمىزنىڭ ... مەملىكەتنىڭ قىزىقىشىغا
... ھەمكارلىشىش ۋە ... مەملىكەتنىڭ ... مەملىكەتچى خىتايغا نىسبەتەن دولقۇن نا.
مۇناسىۋەت ... ئاكتىپ ... باغلىق.
٣. ۋەتەن داۋالىرىمىزنىڭ ستراتېگىيەسى - ئۇزۇن ... ئاساسقا ئىگە بولغان كۈ-
... ئاساسىي تۈرىدىن
... ئاساسىي ... ھەممە ۋەتەن
ھەم ... ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىنى ئۇز-
داۋاسى ھەرىكىتىنىڭ ... ئۇتقانلار
... بىزنىڭ ... ئۆزگىرىشتى.
... بىرلىكى ...
خەلقئارادا ... ھەمكارلىق ... .
٧١. ۋەتەن داۋاسى ... چەتئەللەردىكى يارلىق ۋەتەنپەرۋەر
ئۇيغۇرلارنىڭ مەسىلىسى ...

1. ۋەتەن داۋاسى جەھەتتە ئەللەردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ مەيلى ئۆگىنىم بولسۇن مەيلى مەجبۇرىيىتى؛ ۋەتەن، مىللىي ئەدەبىيات، مەدەنىيەت ھەم دىنىي، ئەنئەنىۋى داۋا ھەم ئۇيغۇرلارنىڭ مىللىي ھەرىكەتكە ئاكتىپ قاتنىشى لازىم. بۇ مەسىلە ئۈچۈن ئاكتىپ ئىشلىشىمىز ئورۇنلۇق؛ ھەر بىر ئۇيغۇر ۋەتەن ئىشقىدا بىلىم تەلىپى، ئىسلاھات قىلىش ياشلارنى روھى بولۇشى، ئىلمىي ساھەدە قاتناشمىسا بولمايدۇ.

مەنىۋى، ئىرقىي مەسىلە ئۈچۈن ئۆزىمىزنى تونۇتۇش، ۋەتەنگە بولغان سادىقلىق تولۇق بولىدۇ. لېكىن كۆرگەنلىرىدىن ...

2. چەتئەللەردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەتەن داۋاسى ھەرىكەتكە تۇتقان مۇقەددەس ئورۇن. ئۇيغۇرلارنىڭ ئىقتىسادى مىللىي ئىشلىرىدا ... ئۇيغۇرلار ئورتاق ئىدىيە ئاساسىدا ئۇيۇشۇشى لازىم. ئىشەنچ بىلەن تىرىشىش، ئۇيغۇرلارنى ... چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن ... ئىلمىي ئۈسۈلدا، قوللۇق ... نەتىجىلەرنى كۆرۈپ، ئۆزىمىزنى بۇ مەسىلىدە غەرب ئەللىرىگە تونۇتۇش، بۇنىڭ ئىشلىرى، ۋەتەندىكى ئاكتىپلىقىنى قوللىشى، مەدەنىيەت، بىلىم ئېلىش، ئەللەردىكى تونۇشلار ئىشلىرى.

داۋاسى ئاساسى ۋەتەننى تونۇتۇشتۇر.

3. چەتئەللەردىكى ۋەتەن داۋاسى - مىللەتنى بىرلىككە كەلتۈرۈش، ئۆزىمىزنى ياشاپ تۇرغان مەملىكەتلەر بىلەن، ئۆز ۋەتىنىمىزنىڭ ئىشلىرىنى قىلىش، ئۆزىمىزنىڭ ئازادلىق ھەرىكىتىنى ئاكتىپ قىلىش ... ھەر بىر ئۇيغۇرنى ئىشقا سېلىش، مىللىي تەشكىلاتلارنى كۈچەيتىش، ۋەتەن داۋاسى ... چەتئەللەردىكى ھەر بىر ئۇيغۇر ئاكتىپ ... ئىشلارنى بىرلىكتە قىلىشى لازىم. چەتئەللەردىكى ھەر بىر ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىمىزنى ماددىي، مەنىۋى جەھەتتىن ...

4. چەتئەللەردىكى ھەر بىر ۋەتەنداشنىڭ ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىگە قاتنىشىشى لازىم بولىدۇ. ھەر بىر ۋەتەنپەرۋەر ...

VII. ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىمىزنىڭ ئۇسۇل ۋە شەكىللىرى

1. خارجىدىكى ۋەتەن داۋاسىمىزنىڭ بىرلا ئۇسۇلى مەۋجۇت، ئۇ بولسىمۇ سىياسىي كۈرەشتۇر. لېكىن ئۇنىڭ تۈرى نۇرغۇن، ئەلۋەتتە. خىتاي گەرچە چوڭ دۆلەت ھەم خەلقئارادا ھەيۋىسى بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئاجىزلىقى، ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىن مەغلۇبىيەتكە ئۇچراپ كېلىدۇ:

سىياسىي جەھەتتىن خىتاينىڭ مۇستەملىكىچىلىكى، كوممۇنىزىم دىكتاتورىسىنىڭ چىرىكلىكى، تۆتكىلىچى بىرلىكى. خىتاينىڭ ئىستىلاچىلىق سىياسىتى، ئىنسان ھەقلىرىنى دەپسەندە قىلىشى، يەنى، تىبەت، شەرقىي تۈركىستان، ئىچكى موڭغۇل، ماكاۋ، گوڭكاڭ، تەيۋەن، تۈركىستان كەبى خىتاي ئەمەس مىللەتلەرنى خىتايلاشتۇرۇش ئاسىمىلياتسىيە سىياسىتى سەۋەبىدىن ئەللەرنىڭ نارازىلىقى. تەيۋەننىڭ ئايرىلىشى، مۇستەملىكە ئەللەرنىڭ مىللىي ھەرىكەتلىرى ئۆتكۈرلىشىۋاتقانلىقى؛ ئۇچىنچىدىن، ئازادلىق ھەرىكەتلىرى كۈچىيىۋاتقانلىقى؛ باشقا قىلىپ ياتقان كوممۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئىچكى ۋە تاشقى ئىقتىسادى ھالىتىنىڭ ئاغدۇرۇلۇش ئۇچىغا يېتىشى. خىتاينىڭ دېموكراتىك چەتئەللەرنىڭ تەنقىدلىرى، خىتاي جامائەتچىلىكىدىكى قارشى ھەرىكەتلەرنىڭ قاتتىقلاشقانلىقى؛ بەشىنچى، خەلقئارادا دېموكراتىك دۆلەتلەرنىڭ خىتاي [illegible] ... ياپونىيە، ئامېرىكا ... ئۇيغۇر، تىبەت مەسىلىسىدە چارە تېپىش ... قاتاردىكى دېموكراتىك، مىللىي ئازادلىق ھەرىكەتلىرىنىڭ خەلقئارادا قىزغىن خىتايغا قارشى ئېلىپ بېرىلىۋاتقان كۈرەشلىرى.

2. چەتئەللەردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ خىتاي مۇستەملىكىچىلىكىگە قارشى ئېلىپ بېرىۋاتقان سىياسىي كۈرىشىمىزنىڭ شەكىللىرى ... ، بىز ھەقتە شۇنى ئېيتىشقا بولىدۇكى، خىتايغا قارشى

ناماييش، مەسىلەن تونۇلمىغان، سىياسىي ئىقتىدارنى يوقىتىش، ئەنئەنىۋى ئىستىلالىرى ئارقىلىق خىتاينى ئەيىب
لەيدۇ، ھەممە جۇڭگو دۆلىتىدىكى خەلقلەرنىڭ ئەركىنلىكىنى تارىختىن بېرى خىتاي ئىشغالىيىتىگە قارشى
ئەنئەنە، تارىخنى، خىتاي ئىستىلاسىغا قارشى كۈرەش ئەمەلىيىتىنى ھەمدە خىتاينىڭ ئەينى
ۋاقىتتىكى تارىخىي ئىستىلالىرىنىڭ ئاقىۋىتىنى ئېچىپ بېرىش، ئۇلارنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي
ۋە مەدەنىيەت جەھەتتىكى سۈيىقەستلىرىنى پاش قىلىش لازىم.
شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسى قانداق ھەل قىلىنىدۇ؟ دۇنيا دۆلەتلىرى ۋە خەلقئارا
تەشكىلاتلار قانداق پوزىتسىيىدە بولۇشى كېرەك؟ بۇ مەسىلىلەرنى مۇنتەزىم يورۇتۇپ
3. بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتىدا «شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسى» دېگەن مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قويۇش.
شۇنىڭ بىلەن تەڭ ھەر خىل خەلقئارا يىغىنلاردا ئاۋازىمىزنى ئاڭلىتىش ئۈچۈن ئىنسان ھەقلىرى
تەشكىلاتلىرى ۋە باشقا تەشكىلاتلار ئارقىلىق تىرىشىش.
4. دۇنيا ئاخباراتلىرىدا ئاماچىلىق قىلىش. ئاخبارات ۋاسىتىلىرى ئارقىلىق ھەر قايسى تىللاردا
كۆرسىتىش.
5. ۋەتەن ئىچىدىكى ئۆزگىرىشلەرگە ئائىت خەۋەرلەرنى ۋاقتىدا دۇنياغا يەتكۈزۈش.
6. چەتئەللەردىكى ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلاتلارنىڭ ھەمكارلىقىنى كۈچەيتىش، ئۆزئارا ياردەم
ھەمكارلىشىش.
7. خىتاينىڭ چەتئەللەردە ئېلىپ بارغان ھەرىكەتلىرىگە قارشى تۇرۇش ۋە ئۇلارنى پاش قىلىش.

VIII. ۋەتەن داۋاسىدا ھەر خىل تەشكىلاتلار، ھۆكۈمەتلەر ۋە دۆلەتلەرگە قارشى پوزىتسىيىمىز

1. چەتئەللەردىكى قېرىنداشلىرىمىز بولغان جۇمھۇرىيەتلەرگە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر،
مەسىلەن، قازاقىستان، قىرغىزىستان، ئۆزبېكىستان ۋە تۈركىيە دېگەندەك دۆلەتلەرگە بولغان
مۇناسىۋەتلىرىمىز بولىدۇ.
2. چەتئەللەردىكى ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلاتلار بىلەن ھەمكارلىشىش لازىم بولىدۇ.
ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ۋەتەنپەرۋەرلىرىمىز بىلەن مۇناسىۋەتلىرىمىزنى كۈچەيتىش، بۇ
تەشكىلاتلارنىڭ ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي جەھەتتىن ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈش.
3. دۇنيادىكى ھەر قايسى دۆلەتلەرنىڭ ھۆكۈمەتلىرى ۋە خەلقلىرىنىڭ ھىمايىسىنى قولغا
كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئۇلارغا ئۆز ۋەزىيىتىمىزنى چۈشەندۈرۈش.
ئىنسان ھەقلىرى تەشكىلاتلىرى بىلەن بىرلىشىپ خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئىنسان ھەقلىرىنى
IX. ۋەتەن داۋاسىدا ئېلىپ بېرىلىدىغان تەشۋىقات ۋە ئۇنىڭ ئۇسۇللىرى
1. ۋەتەن داۋاسىدا چەتئەللەردە ئېلىپ بېرىلىدىغان تەشۋىقات ئىشلىرىنى مۇنتەزىم ۋە ئىزچىل
قىلىش. ۋەتەن داۋاسىدىكى خىزمەتلەرنى ئىزچىل ئېلىپ بېرىش ۋە ۋەتەننىڭ ئەھۋالىنى
تونۇشتۇرۇش، ھەر قايسى تىللاردا نەشر قىلىنغان ماقالىلەرنى توپلاش ۋە
تارقىتىش.
ۋەتەن داۋاسى مەسىلىسىدە خەلقئارا ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي ياردەملەرگە ئېرىشىش.
چەتئەللەردىكى ۋەتەنداشلارنىڭ كۈچىنى بىرلەشتۈرۈش.
2. ۋەتەن تارىخى ۋە مەدەنىيىتىنى تونۇشتۇرىدىغان ماقالىلەرنى يېزىش ۋە نەشر قىلىش.
ئۇلارنى ئەنگلىزچە، ئەرەبچە، تۈركچە ۋە باشقا تىللارغا تەرجىمە قىلىپ نەشر قىلىش.
3. ھەر قايسى دۆلەتلەردىكى ئاخبارات ۋاسىتىلىرى بىلەن ئالاقە ئورنىتىش.

١٤. ۋەتەن داۋاسى ھەرىكىتىگە تارتىشنى ھاجەت دەپ ھېسابلىمايدۇ. چۈنكى، چەتئەللەردىكى بىر قىسىم تۈركىيەدە مۇتەخە
سسىسلىرى، ۋەتەندىكى ئۆز كەسىپداشلىرى بىلەن ئىجادىي ھەم ئىلمىي ئالاقە باغلاپ، ئۇلارنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۇلار قىلالايدىغان
ساھەلەرگە ئۆرنەك بولالايدىغان ئۇيغۇرلارنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى ياردىمىنى جانلاندۇرۇشقا ئېلىپ كېلىشى ھاجەت.
ئەمەلىيەتتە مانا مۇشۇنداق يېقىنلىق ئالاقىلاردۇر. ۋەتەن ئىچىدىكى شۇنداقلا سىياسىي جانلاندۇرۇش تەرەققىياتى بو
لىدىغانلىقى ئېنىق.

٧. تەشكىلاتلار ۋە مەسىلىلەرگە دائىر

چەتئەللەردىكى ھەرخىل كەسىپتىكى تەشكىلاتلارنىڭ قۇرۇلغانلىقى

١. ۋەتەن دائىرىسىنىڭ چەتئەللەردىكى ئىقتىسادىي خەلقئارادا مەۋجۇت ئەمەس
لىكى ئىجابىي ھادىسە. تېخى يېتىشمىگەنلىكلەرگە قارىماي، ئەھۋال خەلقئارادا مۇناسىۋەت ئەھمىيىتى بار،
ئىدى. لېكىن، شۇنىڭ بىلەن تەڭ تەشكىلاتلاردا ئۆز-ئۆزىنى تەشكىللەش ئىقتىدارى بار ئىدى. ئۇلار تەشكىلات ۋە ئىجتىمائىي قىلمىشلارغا ئارلىشىپ كەتتى،
سادىر بولدى. مەزمۇن جەھەتتىن يېتىلمىگەن تۈزۈلمىسى تەشكىلات ۋە زىيانلىق
قالدى، ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ.

٢. ئەگەر بىز ئۆز تەشكىلاتلىرىمىزنى ئۆزىمىز ياشاۋاتقان دۆلەت قانۇنلىرى مۇۋاپىق تاپقان مە
دەنىيەت ۋە ئىقتىسادىي ساھەلەر بىلەن ئاتالمىش تەشكىللىك ئىككى بىزنىڭ ئەجەبا ئۆزىمىزنىڭ ئۆزەل بىلىمى لازىم بولىدىغان
سىنىڭ ھاجىتى يوق. ئەلۋەتتە، ئىش قىلىپ تەشكىللەش كېلىدىغان ئۆزىنى ئۆز ياشاۋاتقان جايلاردىكى ئۇيغۇر
تەشكىلاتلىرى ئالدى بىلەن ئۆز ئەمەلىي ياشاۋاتقان جايلاردىكى ئۇيغۇر

٣. چەتئەللەردىكى ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرى ئىشلىرىنى ياخشىلاپ، مىللەتنى سا-
جاماتەتچىلىكنىڭ ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ۋە مەدەنىي - مائارىپ ئىشلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇشقا ئۆتۈشى كېرەك؛ ئەينى زاماندا ۋەتەن داۋاسىنى ئۆز ئىشلىرىگە
قاراش ۋە گۇرۇپپىلارنى ئۆز ئىچىدە يىغىپ ئىشلىرىنى بىر-بىرىگە بىرلەشتۈرۈش كېرەك، ئەينى زاماندا ۋەتەن داۋاسىنى ئۆز ئىشلىرىگە ئې-
لىشلىرى لازىم. قارىشى ھەرىكەت ئېلىپ بېرىشىدا ئە-

٤. تەشكىلاتلارنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىدە ئىلمىي جەھەتكە، قارىشى ھەرىكەت ئېلىپ بېرىشىدا ئە-
مەلىيات ئاساسىي ئورۇندا بولۇشى (كونكرېتلاشتۇرۇش) قىلمايدىغانلىقىنى، بەلكى، شۇنىڭ بىلەن تەڭ ئىلمىي ئاسا-
سىي بولۇشىنى تەقەززا قىلىدىغانلىقىنى بىلىشى كېرەك. بۇ ئىلمىي خىتاينى ھەرجەھەتتىن يا-
خشى بىلىش، چۈشىنىش ۋە ئۇنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن. تۈركىستاننىڭ ھازىرقى سىياسىي، ئىق-
تىسادىي ۋە ئىجتىمائىي ئەھۋالىنى ياخشى چۈشىنىش دېگەنلىكتۇر؛ شۇنداقلا ھازىرقى
زامان ئىستىقلالىيەت كۈرىشىمىزنىڭ خاراكتېرى، ئۆزگىچىلىكى، ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچى
بىلەن كۈرەش شەكلى-ئۇسۇللىرىنى ۋە ئۇنىڭ تاكتىكا ھەم ستراتېگىيىسىنى ئېنىقلاشقا يېتەكلەيدۇ،
تارتىشلارنىڭ بولۇشىنى تەبىئىي. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۈچ تەشكىلا-

٥. تەشكىلاتلار ئارا ئالاقە - تارتىشلارنىڭ بولۇشى تەبىئىي. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۈچ تەشكىلاتنى
تارتىشنىڭ ھەرخىللىقى كېلىپ چىققان؛ لېكىن، بۇ ئۈنۈملۈك ئۆزىنى ھەرقانداق تەشكىلاتنىڭ
ئۈستىدىن قويىدىغان «مۇنەججىملەر» سىرتىدا بولدى. ئۇلار ئەگەر سىياسىي تاپىنىش
ئىشىنى ئەزىيەت چەككەن بولسا تەشكىلاتلار ئارا بەرداشلىق تەرەققىياتىنى چۈشەنگەن بولار ئىدى.

- ۋەتەن ئىستىقلالىيىتىدىن ئارتۇق بەخت يوق!
- ئىستىقلالىيەت ئۈچۈن كۈرەش - بىزنىڭ ياشاش تەرىقىمىز بولسۇن!

[signature] ئاپرېل ١٩٩٥ - يىل